

Chakoten

Dansk Militærhistorisk Selskab

Fæstningsartillerister med mobile pansertårne med 53 mm kanon. Fæstningsartilleriet rådede over seks tårne, der primært var tænkt anvendt nedgravet i armeringsbatterier. Alle illustrationer er fra bogen.

Hjørnesteinen i dansk forsvar efter 1864

Ny bog bringer en moderne og sammenhængende og pragtfuldt illustreret fremstilling af Københavns Befæstnings militære historie frem til 1920

Den 31. juli 1914 blev det besluttet at indkalde 1.400 mand til flåden og 1.300 til Kystartilleriet, så man kunne klargøre Københavns forsvar. Resten af hærens sikringsstyrke blev indkaldt den 1. august. Sikringsstyrken på Sjælland bestod af 15.000 soldater. De skulle sikre hovedstaden og provinsgarnisonerne mod et kupagtigt overraskelsesangreb. Den 5. august besluttede regeringen at foretage yderligere indkaldelser til hæren.

Med de omfattende indkaldelser kunne Københavns Befæstning nu stå sin prøve. Hæren kunne opstille de sjællandske linjebataljoner fuldt ud, og de reducerede reservebataljoner kunne indsættes til sikring af fæstningsfronterne og udbygge Københavns Befæstning med de planlagte feltbefæstninger og hindringer og placere artilleri i de forberedte, feltmæssige batterier.

Bemandingen af det omfattende fæstningsanlæg rundt omkring København er ikke kun indledningen til første verdenskrig, men er samtidig kulminationen på den langvarige og besværlige etablering af et moderne dansk forsvar.

En ny, grundig og velillustreret bog giver en moderne og sammenhængende fremstilling af Befæstningens militære

historie fra 1864 til 1920, hvor befæstningen blev hjørnesteinen i dansk forsvar.

Et nyt dansk forsvar

Efter krigen 1864 blev Befæstningen af København den centrale idé i et dansk forsvar, der i stadig højere grad blev koncentreret i og omkring hovedstaden. I 1870'erne stod det klart for Danmark, at man måtte klare sit forhold til det stadig stærkere Tyskland uden støtte udefra, og derfor blev det en diskussion om fæstningsforsvar, felthær eller folkebevæbning. De modstridende synspunkter satte deres præg på de kommende årtiers forsvarsplanlægning.

For at forstå, hvorfor Danmark valgte en befæstning af hovedstaden som et forsvar for Danmark, må man have de politiske stridigheder med, og bogen giver derfor en detaljeret beskrivelse af, hvilke løsninger og hvilken modstand landets politiske fløje repræsenterede.

Ideen om et forsvar af hovedstaden blev realiseret i de urolige provisorieår 1885-94, og det er det helt centrale afsnit i bogen. Et tidligt forslag til forsvaret af København fremkom i en betænkning, som var skrevet af en forsvarskommission i 1872. Forslaget gik på, at søbefæstningsanlæggene omkring København skulle forstærkes, og at der skulle

anlægges en ny landbefæstning. I 1885 kunne man så gå i gang med de nødvendige opmålinger og detailprojekteringer for at gennemføre det befæstningsanlæg, som Landstinget havde vedtaget, og som efter international målestok skulle blive et af tidens største anlægsarbejder.

Styrker og svagheder

Københavns befæstning blev aldrig testet i en krig. Militærets top havde dog en god idé om befæstningens styrker og svagheder. Det fik man gennem flere fæstningskrigsspil, som blev gennemført sideløbende med etableringen af de omfattende anlæg. En af de erfaringer, spillene gav militæret, var ”hullet i Nordfronten”. Det var via spillene blevet indlysende, at Nordfronten var Befæstningens både afgørende og mest sårbare del, og at denne svaghed kun kunne fjernes ved etablering af stærke, permanente værker i sydkanten af Eremitagesletten. Hvis ikke det skete, kunne Befæstningen kun holde i tre uger. Først under krigen blev hullet i Nordfronten dog lukket.

Som bekendt kom fjenden ikke. Bogen giver dog et indtryk af, hvad der kunne være sket, hvis Befæstningen var blevet udsat for et heftigt, tysk angreb.

Erfaringerne, ikke mindst fra Belgien, hvor man havde opbygget tilsvarende befæstningsanlæg, havde klart vist under verdenskrigen, at det var yderst vanskeligt at forsvare større befæstede byer som København mod et bombardement med moderne artilleri.

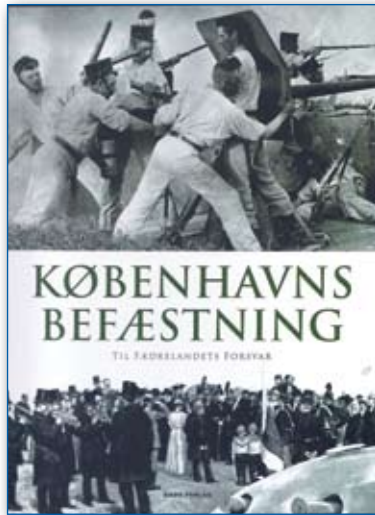

Bog anmeldelse

Af Henrik Denman

Et centralt afsnit i bogen handler om de planer, som den tyske hær og flåde udarbejdede allerede i 1897-98 om et anslag mod København. Det skulle ske ved et overrumpingsangreb så tidligt i en krise, at danskerne ikke fik tid til at mobilisere hæren med det forventede resultat, at Tyskland fik herredømmet over de danske farvande for hurtigt at kunne flytte den tyske flåde mellem Østersøen og Nordsøen. Den tyske generalstab begyndte dog hurtigt at gøre modstand mod disse planer, fordi man forudså, at man kunne få brug for alle til rådighed værende styrker ved Tysklands vestgrænse. Senere i 1916 blev den tyske krigsplanlægning mod Danmark genoptaget, dog uden at blive ført ud i livet.

Bogen rummer stof til mange timers fordybelse fra de mange reviderede forslag fra militæret til etableringen af Københavns Befæstning, grundige beskrivelser af fæstningskrigsspil og sideløbende information om våbentechnologien, som gennemgik en voldsom udvikling i samme periode. Forfatterne fortjener stor ros for at sætte

Jens Ole Christensen, Michael H. Clemmensen, Ole L. Frantzen m.fl.: Københavns Befæstning. Til fædrelandets forsvar. Gads Forlag 2012. 336 sider. 349 kr.

den militærstrategiske og tekniske udvikling op mod den politiske i et klar og forståelig sammenhæng. ■

Ingeniørkorpsets og Artilleriets befæstningsforslag fra 1884. Forslaget fastholdt principperne fra 1881, hvor de væsentligste ændringer var, at enceinten skulle forlænges uden om Husum og fortet her skulle bortfalde. Fortet ved Christiansholm nordøst for Ordrup på oversvømmelsens yderste højre fløj blev lagt fast, og det planlagte kombinerede kystbatteri og landfort ved Maglebylille blev delt.

Chakoten

INDHOLD

- 2** Henrik Denman: Hjørnестenen i dansk forsvar efter 1864.
- 4** Redaktøren orienterer.
- 5** Siden sidst. Krigslegetøj i Slesvig.
- 6** Siden sidst: Messerschmitt-museet.
- 7** Siden sidst: Befæstningsdagen.
- 8** Siden sidst: Teknikker til bemaling.
- 9** Nye bøger.
- 10** Henrik Denman: Slaget ved Borodino 1812 – vendepunktet i Napoleonskrigene.
- 18** Warmi Hansen: Batteri-linien på nordvestfronten.
- 22** Ole Thureholm: Volontaires de Schomberg. Frikorpset, der blev forbillede for de franske dragoner.
- 25** Henrik Denman: Afghanistans mange krige.
- 26** Mødekalender 2013.

Forsiden. Dansk Militærhistorisk Selskab får overrakt en fane fra Danmarks-Samfundet ved en flot ceremoni i Holmens Kirke. Foto: Finn Hillmose.

Fane til Chakoten

■ Med stor velvilje har Danmarks-Samfundet imødekommet Selskabets ønske om en fane. På Valdemars Dag den 15. juni modtog vi så fanen ved en meget flot ceremoni i Holmens Kirke. Derefter gik alle de nye fanemodtagere - og også flere gamle - til Rosenborg Eksercerplads med 8. Regiments Musikkorps i spidsen.

Selskabet har modtaget økonomisk støtte fra Oticon Fondet til at få broderet Selskabets navn på fanen.

Holmens Kirke.

Viceadmiral Jørgen Fritz Bork overrækker fanen.

Foto: Finn Hillmose

Vær sikker på at få Chakoten

■ Hvis du vil være sikker på at modtage "Chakoten" det kommende år, må du mase på – og komme med på vognen ...

Kontingent til CHAKOTEN 2013 er for alle kr. 375, som ifølge Selskabets vedtægter skal betales senest den 1. februar.

Det kan ske på de sædvanlige tre måder:

Benyt vedlagte girokort.

Overfør beløbet til:
reg.nr. 1551 konto nr. 6554873.

Betal på et af møderne i december og januar - eller som sidste frist ved mødet i februar.

VIGTIGT:

Hvis Chakoten udebliver – så kontakt kasserer Inge Hansen.

Paraden på Rosenborg.

Mindeord

Med Rolf Anholms bortgang har vi mistet stor inspiration

■ Efter Tommy Claudius blev Rolf Anholm præsident for Selskabet lørdag den 4. april 1987. Han fortsatte hermed til 1993. Selskabet nød en stor tid under Rolf Anholm - ikke blot fordi medlemskaren dengang var mere bredt sammensat med en langt større andel af unge medlemmer, men ikke mindst fordi Rolf udgjorde så åbent og roligt et samlingspunkt for alle. Hertil kommer, at Rolf gennem sin far, Flemming Anholm, rakte tilbage til Selskabets start i 1944.

Rolf forenede alle de centrale spidskompetencer i vores Selskab. Rolf besad en solid militærhistorisk tilgang - især samlet om de to slesvigske krige. Han var meget kompetent til at modellere figurer, og det skadede jo ikke, at han som tandtekniker førte så sikker en hånd, når han skabte figurer af rigskansleren Peder Schumacher Griffenfeldt, af søofficeren Peter Tordenskiold, af den lille hornblæser, af danske soldater i 1864 og af mange flere. Rolf mestrede den udsøgte kunst det er at bemale flade figurer, som de store tyske mestre. Ydermere kunne Rolf alt hvad der var værd at vide om håndvåben under de slesvigske krige, og han yndede at bruge sine skydevåben,

for at give andre et indtryk af, hvordan de var blevet håndteret under vore store konflikter.

Jeg husker med stor glæde en serie bestyrelsesmøder i familien Anholms hus i Brønshøj, fordi Rolf var god til at lytte og til at forme Selskabets hverdag, og fordi Rolf og huset emmede af solid dansk og tysk kultur. Sidst jeg mødte Rolf og Annie Anholm var under Befæstningsdag i 2011. Annie fortalte mig ved den lejlighed, at Rolf ville fortsætte med at dirigere Sortkrudtskytterne, indtil han segnede. Efter alt det, de har ydet, savner vi nu dem begge, og de faldt med ære i fredelig forstand!

Hans Christian Wolter

Telefoner til 1914-Gruppen

■ I foråret overdrog lederen af Telegrafregimentets Historiske Samling i Fredericia, major Paul C. Rochler, velvilligt selskabets kasserer Inge Hansen to gamle felttelefoner M/1914 i trækasser til låns.

Telefonerne skal benyttes i forbindelse med 1914-gruppens aktiviteter og har allerede været i brug på Befæstningsdagen den 30. september fra Kanonstandpladsen til Felttelefonstationen.

Inge Hansen modtager på vejne af 1914-gruppen to gamle felttelefoner.

Frank Christensen ved felttelefonen på befæstningsdagen.

Foto: Finn Hillmose

Rune Hernø fortalte om fortets historie og opbygning.

Foto: Warmi Hansen

Besøg på Gladsaxe Fort

■ Interessen for Københavns Befæstning øges mærkbart i disse år, så intet kunne være mere naturligt end et besøg på Gladsaxe Fort. Selskabet havde et besøg på fortet på kalenderen den 6. juni, hvor der var et flot fremmøde med 15 deltagere, som på rundvisningen var i kyndige hænder hos forbindelsesofficer Rune Hernø fra Hjemmeværnskompagni Kildebakken, der sammen med HJV kompagni Hjortespring har til huse i fortet.

Rune Hernø fortalte om fortets historie og opbygning. Det blev opført i 1892-93 og blev nedlagt som militært anlæg i 1920. I en periode herefter fungerede fortet som bryggeri - kendt for den forfriskende Fortøl.

Bryggeriet (der var anlagt på fortets område og ikke i selve fortet) brændte i 1940. Senere købte Gladsaxe Kommune fortet og satte det flot i stand omkring 1980.

Vi blev vist rundt på fortet, der i sin grundstruktur er trekantet og forsynet med en dobbelt kaponiere til nærforsvar af fæstningsgravene langs fortets sider samt strubekaponierer til nærforsvar af indgangspartiet. Indendøre blev vi vist rundt i hele forbygningen, som i nederste etage havde mandskabsrum, magasiner og køkken og på øverste etage oprindeligt havde adgang til seks forsvindingstårne på fortdækket.

HD

Uniformer og tinsoldater

■ Norsk Våpenhistorisk Selskap yder hvert år en imponerende indsats med udgivelsen af en diger og rigt illustreret årbog. Den nyeste udgave, "Årbok 2011" er nu udkommet og bringer på hele 228 sider en bred vifte af artikler om uniformer, våben og tinsoldater.

Den flittige forsker Karsten Skjold Petersen har en dybtgående artikel om uniformering ved Den Kongelige Livgarde til Fods i perioden 1658-1814, og Jan Brynhildsen skriver om den norske bøssebærer Thore Døvings fremstilling af knivpistoler i midten af 1800-tallet. Artiklen er fornemt illustreret og bringer et væld af detaljer om dette specialelme.

Erik C. Aagaard skriver om sin samling af gardister i et håb om at høre fra andre, der også har modeller i deres private samlinger. Årbogens redaktør, Knut Erik Strøm, har forfattet en artikel om borgervæbningens epauletter op gennem 1800-tallet. Nævnes skal også en smukt illustreret artikel om kårder anvendt i norsk udenrigstjeneste.

Årbogen for 2011 kan bestilles hos Norsk Våpenhistorisk Selskap, c/o Tollef Moe, Slemdalsvejen 33b, 0373 Oslo, Norge og koster 150 nkr. plus porto. HD

Krigslegetøj i Slesvig

■ Frem til den 30. marts kan man besøge udstillingen "Krigsspil. Krigslegetøj i 100 år" på Volkkunde Museum i Slesvig, der er en del af det store museumskompleks i og omkring Gottorp Slot.

På udstillingen er der genstande, som ikke tidligere har været vist offentligt. De kommer fra museets egen samling suppleret med mange lån fra museer og private samlinger.

Udstillingen viser krigslegetøj gennem de seneste 100 år og er bygget op i fire

Panzerlegetøj. Model fra 1930-erne.

afsnit med titlerne "Empire", "Nationalsocialisme", "Krig" og "Nutiden" med fokus på de enkelte perioders produktion af krigslegetøj, der desuden sættes ind i en pædagogisk sammenhæng.

Volkkunde Museum ligger i Suadicaniastrasse 46-54 i byen Slesvig. Museet er åbent tirsdag-fredag kl. 10-16 og lørdag/søndag og helligdage kl. 10-17. HD

Mere information på www.schloss-gottorp.de

■ Vi var 17 personer, der deltog i udflugten til Gilleleje og fik en spændende oplevelse lørdag den 15. september. Vi mødtes kl. 13.00 på Hillerødvejen 180, på vej 227 lidt syd for Gilleleje, i et gartneri, der var lukket ned for den kommende vinter. Museet drives af en gruppe på 8 mænd, der kalder sig Gillelejegruppen, som alle deltager aktivt i renoveringen af køretøjer og udstyr fra 2. Verdenskrig. Gruppen deltager med de restaurerede køretøjer ved militære veteran- og køretøjstræf i Danmark og i udlandet.

På værkstedet var man i gang med at restaurere et tysk halvbelte-køretøj nr. 203, som var efterladt af tyskerne ved kapitulationen. Efter krigen blev den brugt af minerydderne, som havde behov for et terrængående køretøj og endte siden i Tøjhusmuseets gård. Et andet af værkstedets særlige opgaver var restaurering af en britisk Bren Gun Carrier, som stammede fra våbenhjælpen efter 2. Verdenskrig.

Museets højdepunkt er en kopi af en tysk luftwaffe hangar, som indeholder en Messerschmitt BF 110 G4 natjager. Det er en to-motors jagerbomber, som det har taget mere end ti år at bygge op af originale dele, man gradvist har erhvervet. Der findes kun 3 intakte fly af denne type i verden. I London, et sted i Tyskland og i Gilleleje. Hele scenariet er meget autentisk opbygget med kontor, radiatorer, lyskaster, tågelys, brændstofforsyning og andet udstyr, det hele bemanded med mannequiner i fuld størrelse og ikklædt originale uniformer. For at skabe den fulde illusion er rummet fyldt

Udflugt til Messerschmittmuseet

med originale plakater, aviser, bøger, formularer, frimærker, breve, tallerkner, bestik samt lys og lydeffekter.

I et andet lokale ligeledes med lys- og lydeffekter var vi en vinternat på et frontafsnit på Østfronten, hvor det centrale element var en tysk 105 mm feltkanon med tilhørende mannequiner og udstyr. Der var desuden indrettet et lille feltlazaret med en såret soldat og en samarit, der behandlede ham.

En særlig oplevelse var en køretøj på en restaureret SdKfz 2 Kettenkrad, det berømte motorcykel-bæltekøretøj, som oprindeligt var designet til at kunne køre op i lastrummet på en Junkers JU 52 flyvemaskine. Den var udviklet som bæltekøretøj til luftbårne tropper, men blev siden meget anvendt på Østfronten på de dårlige, opblødte veje.

I et garageanlæg ventede en række køretøjer samt noget udstyr på at blive renoveret. Det lignede fuld beskæftigelse i en længere årrække. En amerikansk M10 tank destroyer fra 1943 var dog færdig restaureret og havde været anvendt til de ovennævnte militære køretøjstræf.

Hvis du har lyst til at læse mere om Gillelejegruppens aktiviteter, kan du se mere på <http://www.gillelejegruppen.dk/index.htm>. CM

Henrik Mortensen fra Gillelejegruppen orienterer Chakotens medlemmer om de udstillede genstande i Luftwaffe-hangaren.

Mandskabet i form af mannequiner er klar og afventer næste opgave i Luftwaffe-hangaren.

Henrik Mortensen fra Gillelejegruppen orienterer Chakotens medlemmer om data vedrørende en VW-Kübelwagen, det tyske svar på de allieredes jeep.

SdKfz 2 Ketten-krad bæltekøretøjets fortræffelige køreegenskaber og affjedring afprøves af medlemmerne.

Messerschmitt BF 110 G4 nat jageren set forfra i hangaren med sine særlige signalanordninger.

Foto: Finn Hillmose

Befæstningsdagen blev børnenes dag

Børn i alle aldre udviste stor interesse for John W. Hansens støberi.

■ Befæstningsdagen den sidste søndag i september startede under en "truende" morgenhimmel, men senere kom der farve på dagen og sol fra en næsten blå himmel.

På dagen kunne alle børn erhverve en soldaterbog ved kaptajnens telt i 1914-lejren - efter behørigt at være målt i tommer.

Soldaterbogen indeholdt forskellige opgaver, der førte børn og deres familie rundt i hele området. Ved kanonen skulle man veje en granat og benytte felttelefonen til at ringe ned til 11. BTN signalstation og meddele resultatet, derefter skulle man henvende sig på signalstationen og få et stempel i soldaterbogen. Derefter gik turen rundt i soldaterlejren for at finde kaptajnens hund, der gerne ville klappes, her kunne et andet stempel i soldaterbogen erhverves.

På 11. BTN sanitetsstation kunne man få sminket sår og blive forbundet af den strikse, men flinke sygeplejerske, eller gå rundt og "prale" med såret, dette udløste endnu et stempel.

Endelig kunne man på 24. BTN signalstation prøve hvor let/svært det er at blæse på signalhorn, dette udløste dagens sjette stempel.

I Artillerimagasinet var der mulighed for at se tinsoldater blive støbt og måske købe en med hjem, hvilket mange benyttede sig af.

For hele familien blev der to gange i løbet af dagen demonstreret signalmidler fra starten af 1900-tallet af 24. og 11. BTN, samt Ingeniørkompagniet, ligesom den store fæstningskanon på volden blev affyret af 3. fæstningsartilleribataljon. *I.H.*

**- Har han garderhøjde?
- Nej ikke endnu."**

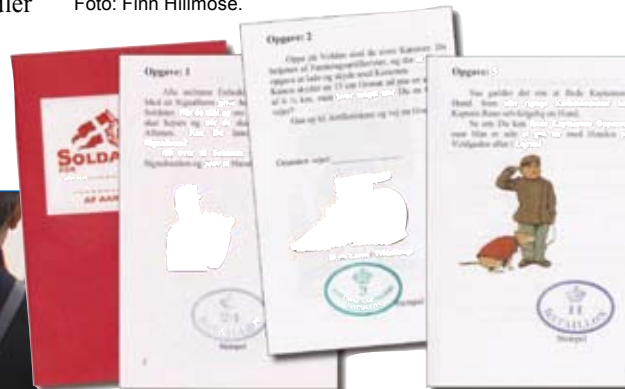

På 24. BTN sanitetsstation kunne man få sminket sår og blive forbundet af den strikse, men flinke sygeplejerske.

Den lille hornblæser.

Foto: Finn Hillmose.

Til dagen var der lavet en soldaterbog med opgaver specielt til børn.

Krigsfanger fra østfronten

Foto: Claus Mogensen.

■ Vi havde på septembermødet besøg af Michelle Lykke Hjortgaard, cand.mag. og museumsinspektør ved Statens forsvarshistoriske Museum. Hun deltager i forskningsnetværket "Den store krig og Danmark" under Center for Militærhistorie, og her forsker hun særligt i krigsfanger fra østfronten, som fik ophold og behandling i to nyindrettede lejre, Horserød og Hald - et emne, som hun fortalte om på mødet.

Det var især russiske krigsfanger, som blev sendt til Horserød, mens tyske og østrig-

Michelle Lykke Hjortgaard fortalte om krigsfanger fra østfronten, som fik ophold i Danmark.

ungarske krigsfanger blev sendt til Hald. Dansk Røde Kors var under første verdenskrig involveret på østfronten, hvor de gjorde en stor indsats. Der var sideløbende et udenlandsk pres på Danmark for at tage imod syge krigsfanger. I 1916 nedsatte den danske stat en komité, der fremlagde en plan om at indrette to lazaretlejre i Danmark, hvor krigsfanger kunne få hospitalsbehandling.

Under krigen tog Danmark imod omkring 4.000 krigsfanger, hvoraf langt de fleste kom til hæfterne og kunne vende tilbage til deres hjemlande. For Danmark lå der et ønske om at vise barmhjertighed i en storkrig, som vi stod udenfor, men for Danmark lå der en sidegevinst i, at landet fik et økonomisk overskud på at indrette og drive de to lejre for krigsfangerne.

De russiske krigsfanger, der døde i Horserødlejren, ligger begravet på Hornbæk Kirkegård. *H.D.*

Chakoten på våbenmesse

■ Chakoten var repræsenteret på årets store våbenmesse i Rødovrehallen i oktober. Blandt våbenentusiastene forsøgte vi at fange interesserede for Selskabet. Bl.a. fremlagde vi mødekalendarer for 2013, i håb om at vort program kunne fange potentielle medlemmer.

Foto: Finn Hillmose.

Præsidenten, Hans Chr. Wolter og Bert Hansen i et øjeblik, hvor der ikke er besøgende ved bordet.

Martin anbefaler at bruge olie til rigtig mange figurer. Brug den lyse, alle andre er for mørke i længden.

Siden
sidst ...

Teknikker til bemaling

Foto: Finn Hillmose

På oktober-mødet kom Martin Davidsen med et udsnit af sine krigsspilfigurer og fortalte om sine bemalingsteknikker. Under sit særdeles inspirerende foredrag cirkulerede han sine figurer i blandt os, så vi kunne se resultatet af hans indsats. Han indledte med at fortælle, at han har malet hele sit liv bl.a. et udsnit af Napoleons hær på 5000 mand. Ud over figurer maler han også terræn og dioramaer. Han er meget disciplineret og målrettet, når han maler. Når det drejer sig om 28 mm krigsspilfigurer, er et regiment på 21 mand, og han har som mål at male et regiment om dagen.

Det er ikke altid, at hans damebekendtskaber, deler interessen for bemaling af figurer. Men han foretrækker så afgjort kærester, der vil være med til at male. En problematik en del medlemmer vist ikke var helt fremmede over for.

Han foretrækker at bemale plastic figurer frem for metal figurer, desuden er plastic billigere. Han bruger både sort og hvid som grundfarve. Førstnævnte til mørke uniformer og sidstnævnte til lyse uniformer. Han anvender udelukkende ægte mårhårpensler, som købes på jernbanevej i Lyngby. Det er hans erfaring, at pensler holder længst når man bruger vandbaseret maling. Efter rensning af

Martin Davidsen fortæller om bemalingsteknik.

penslen holder han den på tungen, så penslens spid gendannes. For 4-5 år siden gik han over til at anvende en ny maling med navnet Wash. Støv og lys er farverne forsvinder gradvist, så støvfri opmagasinering i mørke er tilrådeligt.

Til lakering af modeller er han gået over til en særlig olie. Den hærdet selv og giver en flot finish til alle malede figurer - nye som gamle. Olien kan købes i Faraos Cigarer i Skindergade i København og i Warhammer forretningen i Roskilde. Han anbefaler at bruge olie til rigtig mange figurer. Brug den lyse, alle andre er for mørke i længden. Olien har også den fortræffelige egenskab, at den nedtoner fejl, hvis man maler ved siden af.

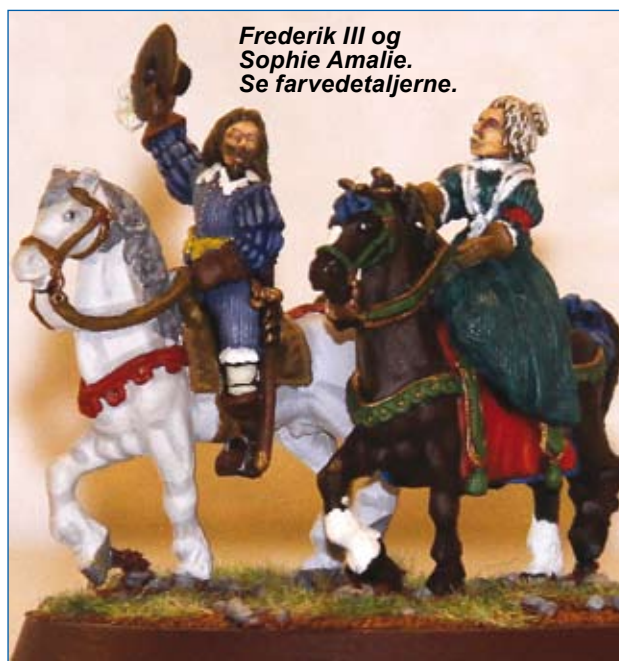
Til magnetisk vedhæftning køber han magneter hos et engelsk firma, som har alt, man kan finde på at bruge til magnetisk vedhæftning. Der findes magneter til både vedhæftning, transport og under spil med mange baser. Her er deres hjemmeside: magneticdisplays.co.uk

Til baser for figurerne anvender han de tynde 1 eller 1½ plader fra Model og Hobby og saver ud på sin bordsav. Siderne pyntes med græs og effekter fra perioden. Det kan tage tid, men er fantastisk flot. Hans romerske baser er fyldt med afhuggede arme, våben fra taberne og ødelagte skjolde.

Det skal blive spændende at se, om nogen af deltagerne i julekonkurrencen har ladet sig inspirere af Martin.

CM

Claus Anderson vurderer om brugen af den særlige olie er værd at kopiere.

Frederik III og Sophie Amalie. Se farvedetaljerne.

Per Finsted vurderer detaljerne af bemalingen.

Nye bøger

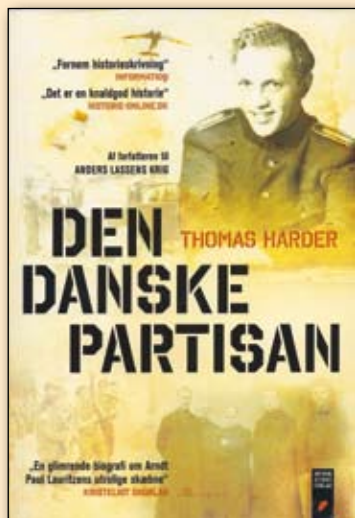
Ved Henrik Denman

Dansk partisan i Italien

■ Hvis man fascineres af den klassiske fortælling om tapperhed og snedighed, vil det være en fornøjelse at læse Thomas Harders bog om en danskers indsats mod de tyske tropper i Norditalien. Hans navn var Arndt Paul Richardt Lauritzen (1915-78), og for den militærhistorisk interesserede læser er det spændende læsning at gå ned i detaljerne om de mange operationer med den lokale modstandsbevægelse i og omkring Parma.

Thomas Harder fortæller dog om hele Lauritzens forunderlige liv, hvor han nåede at være benediktinermunk, officer, katolsk præst, partisan, familiefar, forretningsmand og hemmelig agent i flere lande. Interessant er det at læse om Lauritzens moralske problem med at gribe til vold som katolsk præst. Konfronteret med fascismens og nazismens ondskab valgte han at forlade præstegerningen for at kaste sig ind i modstandskampen.

Forfatteren redegør levende og med god brug af mange kilder om partisanernes kampe i Parma og omegn, der havde stor strategisk betydning.

Thomas Harder: **Den danske partisan.** Informations Forlag 2011. 392 sider. 199 kr.

Tre feltherrer i krig

■ Litteraturen om den anden verdenskrigs tre store feltherrer, George Patton, Bernhard Law Montgomery og Erwin Rommel er omfattende. Alligevel har den engelske militærhistoriske forfatter og inspektør for Queen's Royal Lancers Museum, Terry Brighton, valgt at føje endnu en bog til litteraturen om den sidste verdenskrig med titlen "Feltherrer".

Terry Brighton fortæller historien om tre ekstraordinære mænd, der hver især var centralt placeret i krigsindsatsen for henholdsvis Storbritannien, USA og Tyskland. Det er Terry Brightons hovedpointe i bogen, at udfaldet af de slag, de kæmpede mod hinanden, var udslag af forskellige tilgange til militære operationer. Forfatteren fremhæver hos Montgomery ikke blot hans evne til at planlægge militære operationer, men hans evne til at gennemføre et nedslidningsslag. Rommel havde også en stærk vilje, men han satsede dygtigt på at udnytte sine kampvogne til hurtigt at få overtaget. Han tog chancer mod alle odds og mod de givne

ordrer, og hans viljestyrke overgik de risici, som fjenden tog, og den træghed, som kom fra hans overordnede. Patton var indbegrebet af kavaleriets dristighed i sit mod for at nå resultater, der ikke kunne beregnes på forhånd.

Terry Brighton: **Feltherrer. Montgomery, Patton og Rommel i krig.** Thaning & Appel 2011. 432 sider. 349,95 kr.

Danske soldater i Irland

■ Begrebet koalitionskrig er blevet kendt i den brede offentlighed gennem de sidste ti år, men danske soldater har i generationer deltaget i koalitionskrige. Militærhistorikeren Kjeld Hald Galster har dedikeret en hel bog skrevet på engelsk, "Danish Troops in the Williamite Army in Ireland, 1689-91", til en af de tidligere krige med Danmark som koalitionspartner, nemlig krigen mellem de to konger, William 3. og James 2. i Irland 1689-91.

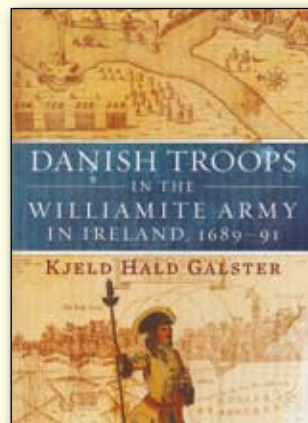
Krigen udsprang af den fordrevne engelske kong James' ambition om at tilbagerobre den engelske trone. Kong William 3. stod imidlertid i vejen, og James ville derfor bruge Irland som springbræt til at generobre magten i England. William havde brug for støtte udefra, og det passede fint i den danske kong Christian 5.'s planer at lade William hyre en del af den danske hær til krigen i Irland, hvor de afgørende kampe blev Slaget ved Boyne den 1. juli 1691. De danske tropper, som deltog i den irske krig, bestod af 1.000 kavalerister og 6.000 infanterister og udgjorde omkring en femtedel af den danske hær.

Bogen er et fornemt forskningsarbejde og skrevet med overblik. Det er et væsentligt bidrag til at forstå den irske krig ved at fokusere på de danske tropper, som udgjorde en nyttig del af Williams multinationale styrker. Kjeld Galster går indledningsvis grundigt til værks ved at

give baggrunden dels i England og dels i Danmark, hvor man får en indsigt i de to monarkier og deres militære kapacitet. Han giver desuden en god indføring i de våben og det øvrige militære udstyr, bl.a. den danske hær havde til rådighed, og det var faktisk noget af det bedste, samtiden kunne fremvise.

Derefter tager han læseren med på en detaljeret gennemgang af krigen i Irland, de forskellige fremstød og de tilbageslag, tropperne oplevede.

Kjeld Galster forsker meget i koalitionskrige, og det er interessant at få emnet grundigt beskrevet med en dansk synsvinkel.

Kjeld Hald Galster: **Danish Troops in the Williamite Army in Ireland, 1689-91.** Four Courts Press, Dublin 2012. 249 sider. Ca. 337 kr. Bestil på www.fourcourtspress.ie

Slaget ved Borodino 1812

- vendepunktet i Napoleonskrigene

Slaget ved Borodino i september 1812 var det største og det blodigste slag under Napoleons felttog i Rusland. Napoleon vandt slagmarken, men han formåede ikke at tilintetgøre den russiske hær og dermed få sejren.

Af Henrik Denman

- De berøver mig sejrens frugter.

Napoleon til marskal Murat

Sankt Hans dag 1812 faldt på en søndag. Kejser Napoleon stod sammen med garden og tre andre korps på det lave klippeterræn i Polen, som ved vejen til Wilna ligger på begge sider af floden Njémen, der dengang dannede grænsen til Rusland.

Næsten hele Vesteuropa var erobret, men to riger var stadig generende sten i kejserens sko. I vest var det Storbritannien, personificeret ved admiral Nelson, mod øst var det zar Alexander 1.'s Rusland. Napoleons tanke var, at han stadig kunne besejre Storbritannien, når blot han først havde erobret Rusland. Napoleon var bevidst om, at Rusland var et stort og stærkt rige, men han mente, at han kunne lægge Moskva under sig, hvis hans tropper var store og effektive nok.

Det var de. Tropper var hentet fra forskellige dele af Europa, så da Napoleon besluttede sig for at gå over floden Njémen, indledte en af verdens største hære sit felttog mod Rusland. Overgangen over floden blev begyndelsen til det felttog, som blev begyndelsen til enden for Napoleon.

Det afgørende slag mellem Napoleon og Alexander kom til at stå ved Borodino, der ligger ca. 120 km vest for Moskva. Som den engelske historiker Andrew Uffindell bemærker, så er der bortset fra slaget ved Waterloo intet slag i Napoleonskrigene, der fascinerer så meget som slaget ved Borodino – ikke fordi det var det længste eller blodigste slag, men fordi slaget ved Borodino har sin helt egen intense, grusomme skæbne¹.

Jeg vil i det følgende beskrive slagets gang i de par septembredage, det varede, men først lidt om optakten til slaget og om den berømte russiske feltmarskal, Mikail Kutuzov, der havde kommandoen over de russiske styrker².

Napoleons felttog

Fra floden Njémen rykkede Napoleon mod øst i spidsen for sin vældige hær, der bestod af omkring 600.000 mand inklusiv kontingenter fra Preussen og Østrig. Byen Kowno blev hurtigt besat, fjendens rytteridækning trak sig tilbage mod øst, og den store armé kunne fortsætte mod Moskva.

Den 14. august slog Napoleon lejr ved Siniaki. To timers vej forude var fortroppen i kontakt med de russiske styrker, og Smolensk, den første større russiske by lå kun knap 50 kilometer borte, svarende til to lange dagsmarcher.

Napoleon kunne godt bruge en afgørende sejr over russerne ved Smolensk. Meget var gået dårligt for den franske hær på vejen fra Njémen. Af de mange, der var gået over floden, var kun godt halvdelen i behold. Forsyninger var blevet opmagasineret i Wilna, og da man drog videre derfra, havde de franske soldater kun oplevet

Udsnit af Slaget
ved Borodino
den 7. september
1812, Viktor.

øsende regn, endeløse, bølgende marker og mudrede veje, som bagude var oversået med hestekadavere, grave og døde soldater.

Forsyningen af den store armé havde mødt stigende vanskeligheder. Hos garden kunne man se folkene sidde og koge deres lille hvederation til en slags grød i mangel af mel og ovne, og senere måtte soldaterne nøjes med at få kødrationer uden at få korn udleveret.

Den 16. august om eftermiddagen var den franske hær nået frem til Smolensk. Napoleon lod hæren stille op i en bue og håbede, at fjenden ville gå til angreb ved dagry og give ham lejlighed til et slag. Men den følgende dag var alt stille.

I stedet for at vælge at erobre byen og besætte den håbede franskmændene, at fjenden ville miste modet. Da delinger af det 15. regiment gik ind i byen, fandt de imidlertid, at alle russerne var blevet trukket over på den anden side af floden Dnjepr, og da bagtroppen drog ind, blev den vidne til, at byen var sat i brand. Den franske hær besatte Smolensk, men der var ikke

Barclay de Tolly, 1761-1818

opnået meget ved det. Under retræten havde russerne under ledelse af general Mikhail Barclay de Tolly brudt broerne over Dnjepr af, og de havde trukket sig tilbage mod øst i retning mod Moskva.

Napoleons stab foreslog, at den franske hær skulle overvintre i Smolensk, men de talte for døde ører. Napoleon valgte at fortsætte, og slaget ved Borodino nogle uger senere skulle blive det største fransk-russiske opgør på Napoleons vej mod Moskva.

General Kutuzov

Ved slaget ved Borodino kom Napoleons hær til at stå over for den russiske hær under ledelse af general Kutuzov.

Fyrst Mikail Illarionovitj Kutuzov (1745-1813) var som general øverstbefalende for den russiske hær og kæmpede mod Napoleon i to af Napoleonskrigenes største slag, Austerlitz i 1805 og Borodino i 1812³.

Hans far havde tjent i Peter den Stores hær, og han tilhørte en af Ruslands gamle adelsfamilier og havde forbindelser til de højest placerede personer i landet. Som ▶

Slaget ved Borodino

12-årig kom Kutuzov ind på militærets ingeniørskole, hvor han fik både almindelig undervisning og militær uddannelse. Han var dygtig til matematik, han mestrede fransk og tysk og forstod desuden engelsk, svensk, tyrkisk, polsk og latin.

Han havde således en solid faglig baggrund, da han indledte sin karriere som diplomat og soldat. En stor del af hans militære karriere udfoldede sig under Katharina den Store. I 1764 deltog han i Katharinas militære indgriben i Polen,

og det følgende år fik han sin ilddåb ved Warszawas mure.

Han kunne imidlertid hente betydeligt flere militære erfaringer fra kampene mod tyrkerne på grænsen til Osmannerriget. Rusland gik i 1768 i krig mod Osmannerriget, og Kutuzov var med til at storme de tyrkiske befæstninger langs floderne Pruth og Donau, hvor han skabte sig et ry for stort mod under ildkamp. På dette tidspunkt tjente han i nogen tid under Peter Rumiantsev, der var en kompetent og belæst

Zar Alexander.

chef for den russiske 1. armé. Kutuzov blev meget inspireret af ham, især i opfattelsen af, at militære operationer ikke skal ses isoleret, men som en del af en bredere politisk og diplomatisk situation. Rumiantsev foretrak at kunne manøvrere, og han undgik slag med mindre han følte sig overbevist om, at de ville føre til en klar sejr.

Alt så lovende ud for Kutuzovs militæ-

Russisk artilleri, 1812-1814.
Richard Knötel.

Russisk infanteri, 1812-1815.
Richard Knötel.

re karriere, da han næsten ødelagde det hele i 1772. Han var til skæg og ballade, men da han en dag efterlignede Rumiantsev, blev han anmeldt og afskediget fra hæren. Det var en barsk oplevelse for ham, som gjorde ham mistænksom over for andre og fik ham til at skjule sine tanker og følelser.

Han var dog kun ude i kulden i kort tid og blev samme år knyttet til den 2. armé, som kæmpede mod tatarerne på Krim-halvøen. Her blev han næsten dræbt og måtte igen forlade hæren året efter. Efter en rundrejse i Europa vendte han tilbage i 1776 og fik igen tjeneste på Krim-halvøen. Rusland havde i 1774 vundet krigen mod tyrkerne, og Kutuzov steg hurtigt i graderne. Han blev oberst i 1777, brigadegeneral i 1782 og generalmajor i 1784.

I 1796 døde Katharina den Store og blev efterfulgt af zar Paul 1. Kutuzov var modstander af den nye zars militære holdninger, og han gav klart udtryk for sin modstand. Han blev afskediget i 1797 for at blive udnævnt til Ruslands ambassadør i Berlin samme år.

Slaget ved Austerlitz

Kutuzov var vendt tilbage til Skt. Petersborg, da zar Paul blev myrdet i 1801 og efterfulgt af sin søn, zar Alexander 1. Han var heller ikke inde i varmen hos den nye zar og trak sig tilbage til sine ejendomme uden udsigt til yderligere aktiv tjeneste i den russiske hær.

Skæbnen ville det imidlertid anderledes – eller rettere var det Napoleon, der indirekte fik bragt Kutuzov tilbage til militæret. England, Østrig og Rusland havde dannet en ny koalition, og Napoleon besluttede i efteråret 1805, at han ville søge en militær sejr mod koalitionen i Tyskland. Den russiske hær skulle deltage i kampene mod den franske armé, og da Kutuzov var Ruslands mest fremtrædende general, var det utænkeligt for Rusland at gå i krig uden ham.

Han fik kommandoen over den førende russiske hær og skulle slutte sig til østrigerne ved Donau. Forskellige omstændigheder gjorde, at han kun lige nåede frem til slaget ved Austerlitz i tide. På vejen til Austerlitz tvang Napoleon general Karl Mack von Leiberich til at trække sig ind i Ulm, hvor han den 20. oktober måtte strække våben med 27.000 mand. Resterne af Karl Macks hær på 22.000 mand forenede sig med Kutuzov, der ved Brunnau havde samlet en russisk hær på 30.000 mand. Kutuzov tog overkommandoen, gik langs Donau og passerede floden vest for Wien og nåede via Brunn til Ollmutz den 22. november, hvor hæren med forstærkninger blev bragt op på 90.000 mand.

Napoleon fulgte efter og nåede Brunn den 20. november, hvor han ventede på forstærkninger. Han blev sat under pres af nyheden om, at Rusland og Preussen den 3. november havde sluttet et forbund, og en hurtig sejr var en nødvendighed for Napoleon. Kutuzov rykkede

Det militære råd i Fili med Kutuzov for bordenden 13.09.1812, A. Kirshenko.

Den russiske feltmarskal Kutuzov.

frem, men den 2. december vandt Napoleon tre-kejserslaget ved Austerlitz.

Kutuzov glemte aldrig slaget ved Austerlitz. Han blev selv såret, hans hest blev dræbt, og hans svigersøn blev slået ihjel. Det eneste, han kunne gøre, var at redde så meget som muligt og trække sig tilbage mod øst.

I 1812 sad Kutuzov i Skt. Petersborg, da den franske hær rykkede frem mod Moskva. Barclay de Tollys tilbagetog fra Smolensk var den eneste fornuftige strategi, men hans tilbagetog vakte harme hos den patriotiske og indflydelsesrige russiske adel. Barclay de Tolly blev erstattet af Kutuzov, der blev øverstbefalende for den russiske hær den 20. august 1812.

”Alle tænker det samme. Alle siger det samme. Vrede kvinder, gamle mænd, børn, kort sagt alle i samfundet og i alle aldre ser ham som vort lands redningsmand,” skrev Varvara Ivanovna Bakunina til en ven⁴. Zar Alexander brød sig på ingen måde om Kutuzov og havde kun ringe agtelse for hans kompetencer. En gruppe højtstående adelsmænd henvend-

Russisk kavaleri angriber fransk infanteri ved Borodino, D. Dighton.

te sig til Kutuzov og bad ham overtage kommandoen over hæren, og den samme holdning fandt zaren hos generalerne. Der var således kun én ting, Alexander kunne gøre, nemlig at udnævne Kutuzov. Zaren sørgede dog for, at en af hans favoritter, general Levin von Bennigsen, blev Kutuzovs stabschef.

Kutuzov overtog kommandoen den 20. august 1812 og var nu klar til kampen mod Napoleon.

Valget af slagmark

Efter sin udnævnelse til feltmarskal drog Kutuzov ud til den russiske hærs lejr, hvor særligt unge officerer hyldede ham, mens de ældre officerer var forbeholdne. Efter at have inspiceret hæren gjorde Kutuzov op med sig selv, at den ikke var i en tilstand, hvor den kunne kæmpe mod Napoleon. Han trak derfor sin hær tilbage for at forene den med 17.000 soldater under general Miloradovich, og han håbede derefter på at finde en velegnet slagmark nær Mozhaisk.

Barclay foreslog en position uden for Gzhatsk, men Bennigsen var imod, og Kutuzov besluttede sig for at vinde

mere tid for at styrke sin hær yderligere. Oberst Karl Friedrich von Toll blev sendt af sted for at finde en anden position. Kutuzov ønskede en defensiv position ud fra den betragtning, at russiske soldater kæmpede bedst, når de skulle forsvare en vold eller en grøft, og fordi han var overbevist om, at russerne var i mindretal over for den franske hær.

Den 3. september red Kutuzov ud til den position, Toll havde udpeget nær landsbyen Borodino ca. 120 km vest for Moskva. Kutuzov godkendte positionen som kampplads, og derefter gik soldater i gang med at rydde skove, nedtage bygninger, der stod i vejen for ildkamp, og rejse omfattende fæstningsværker af jord og tømmerstokke. Samme aften oprettede han sit hovedkvarter ved Tatarinovo, et par km øst for Borodino.

Den udvalgte kampplads lå langs en bakkekam, der lå i en vinkel til landevejen til Kolocha. Mod nord placerede han sin højre fløj med Barclays stærke 1. armé i en vinkel for at følge landevejen mellem Moskva og Kolocha. Han styrkede denne høje position med fire batterier, der blev beskyttet af jordvolde, og han beordrede opført to bastioner, hvor han placerede 12 tunge kanoner. Frontlinjens midte var også højt placeret og var domineret af en lille høj, som gav et godt skudfelt. Kutuzov befæstede højen, der blev kendt som den store bastion eller Raevsky bastionen, opkaldt efter general Nikolai Raevsky, der havde kæmpet i Smolensk. Bastionen gav plads til 18 kanoner. Frontlinjen lænere mod syd, hvor Bagrations svagere 2. armé blev placeret, blev skåret over af åen Semeonovka. Den sydlige, venstre flanke var placeret på et fladt område og nåede til landsbyen Shevardino. Kutuzov lukkede et hul her ved at få opført V-formede bastioner eller flèches, små fæstningsværker bygget som pilespidser i retning mod fjenden og åbne bagtil for at ►

General F.P. Uvarovs kavaleriangreb. Han udmærkede sig i Slaget ved Borodino i 1812, hvor han havde kommandoen over 1. kavalierkorps., S. Vasilyev.

Slaget ved Borodino

kunne få støtte til russiske modangreb⁵. Her placerede Kutuzov en infanteridivision med støtte fra kavaleri.

Linjen betød, at den venstre frontlinje bøjede lidt bagud og efterlod Shevardino bastionen som en fremskudt stilling.

Ifølge Toll så Kutuzov ikke bastionen som en del af frontlinjen, men som en forpost, hvorfra han kunne iagttage fjendens styrke og dispositioner, men det fortalte han ikke til nogen undtagen Toll. Kutuzov holdt ifølge Toll endda sin reelle hensigt med den venstre flanke hemmelig for general Bennigsen.

Der var altså fra begyndelsen en mangel på klarhed over den øverstbefalendes dispositioner. Han havde taget en placering, der var diagonal mod den nye vej til Smolensk, hvilket tydede på, at han ventede det franske angreb fra den side.

"Jeg håber, at fjenden vil angribe os i denne position, og hvis han gør, har jeg et stort håb om sejr. Men hvis han mener, at min position er for stærk og han begynder at manøvrere langs andre veje mod Moskva, kan jeg ikke garantere for, hvad der sker," skrev han til zar Alexander. Især bekymrede den gamle landevej længere mod syd ham, idet den gik forbi hans svagere venstre flanke⁶.

Tidligt om morgenen den 5. september var en fransk frontgarde under Murat nået frem til klostret ved Kolotsoie, hvorfra han kunne se, at den russiske hær gjorde sig klar til kamp. Han gav øjeblikkelig Napoleon besked, som red ud for at få et overblik over den russiske hærs positioner.

Solen stod op på en skyfri himmel, og han kunne i sin lille, korte kikkert se hele terrænet lige til den lave bakkekam, der lå ca. halvanden km borte, mens afstanden til dens yderpunkter var ca. 3

Ural kosakker.

kilometer. Hans højre fløj, bestående af Poniatowskis 5. korps, var allerede på vej frem langs den gamle landevej, og Napoleon følte sig tilskyndet til at foretage sig hovedangreb i dette område.

Napoleon havde planlagt et simpelt frontalangreb, som ved sin stærke slagkraft og svære kanonbeskydning skulle desorganisere og ødelægge forsvaret. Fjenden skulle jages ud af sin stilling og forsvarslinjen brydes, så ville Napoleon til sidst få overtaget.

Om eftermiddagen den 5. september angreb franskmændene Shevardino bastionen, og det skulle hurtigt vise sig, at Kutuzovs beslutning om at lægge bastionen fremskudt var en stor fejl. Ved det franske angreb mistede russerne 6.000 mand samt tre kanoner, og selv om russerne genvandt bastionen, var prisen høj. *"Det var med et tab, som var helt ude af proportion med det, der var vundet,"* anfører historikeren Andrew Uffiendell⁷.

De to, mægtige hære stod nu klar til det, der skulle være det afgørende slag.

Slaget om Borodino

Efter de første kampe var den følgende dag forunderligt stille. Kutuzov var bekymret for Napoleons dispositioner og havde derfor styrket sin sydlige flanke med general Nikolai Tuchkov 3. korps.

Han gjorde sig dog ingen ulejlighed med at informere hverken Barclay eller Bennigsen, hvilket ødelagde kommandovejene og skabte flere misforståelser. Barclay havde rådet ham til at flytte hele 1. armé mod syd, men han havde overhørt rådet.

Kutuzovs dispositioner er mødt af hård kritik af bl.a. historikeren Adam Zamoycki, der opsummerer situationen ved dagens afslutning således:

*"Hvis Napoleon havde været bare nogenlunde op til sin normale form, ville Kutuzov utvivlsomt være blevet jaget på flugt og den russiske hær ødelagt. Kutuzov havde indtaget en fuldstændig defensiv position, som ikke gav ham store muligheder for at manøvrere og led under en svag flanke syd for Raevsky bastionen. Han havde forstærket problemet ved at overbemande sin højre flanke, som Napoleon helt åbenlyst ignorerede, og derved efterlod han sin svage venstre flanke blotlagt. Heldigvis for ham kom Napoleon til at levere en af sine mest glansløse præstationer i sin militære karriere."*⁸

Napoleon var usædvanlig forsigtig. Han var om natten blevet syg og havde høj feber. Han frygtede, at hans styrker ville gå tabt i det ubekendte terræn, og at russerne ville trække sig tilbage i samme øjeblik, at de så deres flanker truet og at han dermed endnu en gang ville blive snydt for at kunne tilintetgøre den russiske hær. Napoleon var klar over, at han stod over for store udfordringer, og han var klar over, at slaget den følgende dag måtte blive afgørende.

Borodino var, som en militærhistoriker har udtrykt det, en overfyldt slagmark. Styrkeforholdet så således ud: Napoleon rådede over 130.000 mand og 587 kanoner, mens Kutuzov havde rådighed over 120.000 soldater og 640 kanoner, men blandt dem var 7.000 korsakker og 10.000 militser fra Smolensk og Moskva med dårlige våben og uden nævneværdig kamptræning⁹.

Slaget begyndte ved 6 tiden om mor-

Afslutningen på slaget ved Borodino, V. Vereshchagin.

genen den 7. september. Den franske hær begyndte med en kanonade fra 100 kanoner, russerne svarede igen, og over tusind kanoner spredte deres ammunition i et sådant omfang, at selv erfarne soldater på slagmarken oplevede det, som om helvede var brudt løs. De fleste af både de franske og russiske tropper var placeret, så de kunne nås af fjendens kanoner, og de stod under heftig beskydning, mens de ventede på at slås.

Mod nord indtog en fransk infanteridivision landsbyen Borodino fra et russisk livgarde-jäger eliteregiment. Franskmandene mødte et russisk modangreb, men Barclay gjorde intet forsøg på at genindtage landsbyen og beordrede i stedet, at broen over Kolocha åen skulle sættes i brand.

Efter intenst bombardement i den sydlige sektor angreb et fransk infanteri under den franske marskal Louis Davout under den franske marskal Louis Davout Bagrations bastioner. De blev slået tilbage af russiske modangreb. Længst mod syd pressede Poniatowski Tuchkovs division tilbage og indtog landbyen Utitsa.

Et russisk modangreb fordrev franskmændene fra den sydlige bastion, men et nyt fransk angreb blev indledt under hårde kampe mand mod mand, hvor russerne mistede stillingen. Det viste sig snart, at de russiske flèches var en fælde for de franske erobrere, for ikke så snart havde de indtaget dem før de stod ansigt til ansigt med en ny linje af russerne.

I de følgende timer blev voldene stormet, indtaget og tilbageerobret hele syv gange, mens begge hære sendte nye forstærkninger frem.

Kutuzov flyttede tre livgarderegimenter, tre kyrasserregimenter, otte grenader bataljoner og 36 kanoner fra sine reserver til støtte for Bagration. Et par timer senere sendte han general Miloradovich afsted med 4. infanteri og 2. kavaleri korps. De oprindelige 18.000 mand, der skulle forsvare denne sektor, var nu oppe

Felstmarskal Kutuzov afslår Napoleons forslag til fred i Tarutino.

på 30.000 mand med 300 kanoner. På den franske side sluttede Neys korps og en del af Murats korps sig til Davout, så der her var ca. 40.000 mand og mere end 200 kanoner. Kampene var så heftige, at infanteristerne ikke havde tid til at lade deres musketter, og kampene foregik nu fortrinsvis med bajonetter.

Ved 10-tiden havde franskmændene igen indtaget alle tre bastioner, men Bagration samlede sine tropper til et sidste modangreb. Det lykkedes, men midt i hans triumf blev han ramt i benet. Han forsøgte at kæmpe videre, som om intet var hændt, men benet blev stadig svagere, og kort efter skred han ned fra sin hest. Han ønskede at forblive på pladsen, men blev båret bort. Nu begyndte et rygte om, at generalen var død, at sprede sig blandt de russiske soldater, og franskmændene fik igen held til at indtage bastionerne. Kaptajn Lubenkov har beskrevet kampscenerne:

”Der findes ikke ord til at beskrive den bitre fortvivelse, med hvilken vore soldater kastede sig ud i kampen. Det var en kamp mellem vilde tigre, ikke mænd, og når begge sider havde besluttet sig for at vinde eller dø, hvor de stod, holdt de ikke op med at slås, når deres musketter blev ødelagt, men fortsatte blot

med brug af kolber og sværd i forfærdelige kampe mand mod mand, og drabene fortsatte i omkring en halv time.”¹⁰

Situationen var nu kritisk for russerne, og de franske generaler kunne øjne sejren. De kunne imidlertid ikke fortsætte frem og besejre fjenden endeligt med de lasede enheder, de rådede over. De bad derfor Napoleon om forstærkninger, så garden kunne rykke frem og levere det afgørende slag.

Men Napoleon svarede ikke. Selv om han fra sin position havde et fint overblik over slagmarken, kunne han ikke se klart, hvad

der virkelig skete, og han steg ikke som normalt op på sin hest for at få et bedre udsyn. Han sad ukoncentreret og passiv og var ikke sig selv, selv om blodet fra 80.000 soldater flød i kampen for at hævde eller ødelægge hans magt.

På den russiske side havde Kutuzov travlt med at styrke sin venstre flanke. Hans dispositioner var ikke et resultat af en sammenhængende strategi, men var blot svar på råb om hjælp og alarmrende rapporter.

Midt på dagen ophørte de franske angreb. I midten var Raevsky bastionen tilbage på russiske hænder. Mod syd havde franskmændene indtaget Bagrations flèches og landsbyen Semeonovskoie. På russernes højre ▶

Prins Bagration, 1814.

Napoleon flygter fra Krasnoye, T. Sutherland.

Slaget ved Borodino

flanke var Poniatowskis angreb stoppet. Ingen af de styrker, der deltog i disse kampe, var stærke nok til at vinde sejren, og derfor bad Ney, Murat og Davout flere gange Napoleon om forstærkninger.

Da Napoleon endelig var klar til at sende nogle forstærkninger, dukkede Platov og Uvarov op på hans venstre kamplinje. Napoleon stoppede sit forehavende, mens han overvejede situationen.

På det mest kritiske øjeblik, da det russiske forsvar var gennembrudt, gjorde Napoleon stop. Gennem de næste to timer bevægede de franske enheder sig ikke, og det gav russerne værdifuld tid til at styrke deres forsvar og hente reserver frem.

Først kort før kl. 14 begyndte franskmændene at gøre klar til det afgørende angreb på Raevsky bastionen. Napoleon pressede russerne halvanden kilometer tilbage, men det var omkostningsfuldt, og han kunne ikke gøre mere.

Samme aften fik Kutuzov meldinger om situationen og de skader, hans hær havde lidt. Det fik ham til at bryde ud i raseri:

"Hvem har De drukket med, siden De afgiver en så absurd rapport? Jeg ved

Sprængning af Kreml.

*bedst, hvordan slaget er forløbet. De franske angreb er overalt slået tilbage med succes, så i morgen vil jeg stille mig i front for min hær og drive fjenden væk fra Ruslands hellige jord."*¹¹

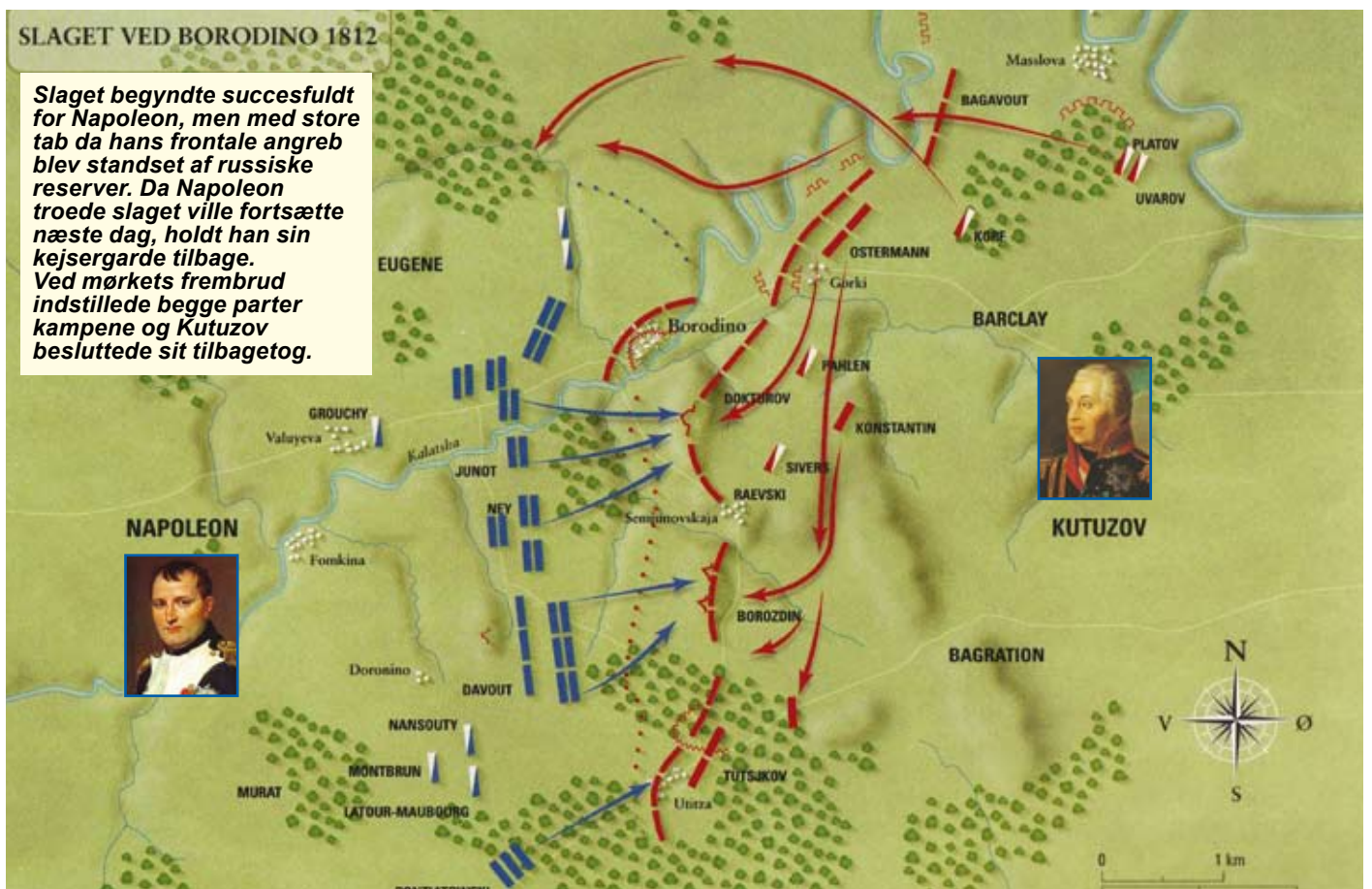
Hans ord blev mødt af klapsalver, men han havde åbenlyst læst situationen forkert. Hvis han havde indset situationens alvor, ville han have forberedt zaren på tabet af Moskva. I stedet gav han Alexander falsk håb om en stor sejr ved Borodino. Kutuzov havde ingen anelse om den tilstand, hans hær var i, og han måtte sende Toll på inspektion. Han kunne melde om store tab og mangel på ammunition, og det tvang Kutuzov til

tidligt om morgenen den 8. september at melde om tilbagetog.

I løbet af natten trak franskmændene sig tilbage fra de positioner, de havde vundet med store tab, og de gjorde intet forsøg på at hindre russerne i at trække sig tilbage fra slagmarken. Den russiske tilbagetrækning var fuldendt kl. 10 om formiddagen den 8. september.

Begyndelsen til enden

Kutuzov høstede ingen ære for udfaldet af slaget ved Borodino. Han blev udnævnt til feltmarskal, men han blev kritiseret for, at hans dispositioner og kommandoveje havde været kaotiske.

SLAGET VED BORODINO 1812

Slaget begyndte succesfuldt for Napoleon, men med store tab da hans frontale angreb blev standset af russiske reserver. Da Napoleon troede slaget ville fortsætte næste dag, holdt han sin kejsergarde tilbage. Ved mørkets frembrud indstillede begge parter kampene og Kutuzov besluttede sit tilbagetog.

Ifølge historikeren Andrew Uffindell var slagets virkelige helt Bagration og Barclay de Tolly. De havde sikret, at russernes kamp ikke endte i en total katastrofe. Bagration blev hårdt såret i slaget og døde få dage senere. Uffindell mener, at Kutuzovs største bidrag til slaget reelt blev leveret før slaget begyndte, fordi han mere end nogen anden indgød hæren moralsk opbakning efter tilbagetrækningen fra Smolensk.

Tabene var store. Franskmandene mistede 47 generaler, 100 oberster og mindst 35.000 mand. Russerne mistede mindst 44.000 mand og et stort antal seniorofficerer. Tallene varierer lidt i den militærhistoriske litteratur, men den polske militærhistoriker Adam Zamoyski sammenfatter slagets omfang i tab således:

*"Det var den største massakre i historien, som først blev overgået af Somme i 1916."*¹²

Slagmarken ved Borodino var et blodbad. Napoleon havde besat slagmarken, men uden en egentlig afgørelse og med forfærdelige tab. Kun en total tilintetgørelse af Kutuzovs hær ville have givet en sejr med mening. Den russiske hær kunne igen trække sig tilbage, men var ikke stærk nok til at levere et nyt slag foran Moskva.

Bennigsen, Kutuzovs stabschef, valgte en position lige sydvest for Moskva, og Kutuzov slog sig ned her for at gøre sig klar til et slag. Men Barclay rapporterede den 13. september, at russerne ville lide nederlag, hvis de påbegyndte et slag. Kutuzov indkaldte til et krigsråd, hvor de fleste af deltagerne ønskede at blive og kæmpe. Kun en lille gruppe med bl.a. Barclay talte for en tilbagetrækning. Kutuzov valgte en tilbagetrækning. Den beslutning betød, at Napoleon mistede sin sidste mulighed for at tvinge zar Alexander til fredsbordet ved en overbevisende militær sejr.

Tilbagetoget

Napoleon nåede Moskva den 14. september med 90.000 mand, som var en voldsom reduktion af den franske hær. Om natten stod byen i brand, og den følgende morgen drog kejseren ind i byen. Han red langs Kremles mure gennem den dobbelte port ind i fæstningen og hen til slottet, hvor han skulle bo. Den tomme by blev plyndret, store mængder af kostbart pelsværk, møbler, ædle metaller, silke og vin blev trukket gennem gaderne på små håndkærrer. Flere og flere steder i Moskva opstod der påsatte brænde, og det stod klart for franskmændene, at hele Moskva ville brænde.

Napoleon blev i Moskva i en måneds tid. Han troede, at en henvendelse til zaren om våbentilstand og en bilæggelse af striden kunne bære frugt. Han ville gå

Den store armes nattehvil, V. Vereshchagin.

ind på et kompromis og tilbyde zaren, at de kunne dele verden mellem sig. Han fik dog intet svar. Det eneste svar, der kom, var en kanontorden sydfra, hvor franskmændene igen havde fået føling med russerne.

Efter fem ugers usikkerhed og mangel på proviant og foder forlod Napoleon Moskva den 19. oktober. I det franske hovedkvarter havde man vedtaget at drage fra Moskva sydpå til Kaluga for at bemægtige sig lagrene, men russerne havde grebet ind og standset franskmændene undervejs ved Maloyaroslavetz.

Den 25. november sled franske ingeniørsoldater hårdt i den bitre kulde med at færdiggøre broen over floden Beresina, den sidste flod på tilbagetoget, som samtidig var den russiske grænse. Her var enden på alle rædslerne. Midt på dagen den 27. november gik Napoleon over broen. Alene, ingen gik med ham. Hans følge kom vandrende bagefter. Herfra fortsatte han sin hastige rejse til Paris. ■

Litteratur

Chris McNab (red.): *Armies of the Napoleonic Wars*. London 2009.
Heikki Peltola: "Napoleon, en overraskningarnes man" i: *Finske Läkare-sällskapets Handlingar* nr. 1 2006, s. 86-92.
Andrew Uffindell: *Great Generals of the Napoleonic Wars and their Battles 1805-1815*. London 2007.
Adam Zamoyski: *1812. Napoleon's fatal March on Moscow*. London 2005.

Noter:

1. Andrew Uffindell 2007, s. 251.
2. De russiske navne er i artiklen er skrevet i overensstemmelse med den dansk-russiske oversætter Marie Tetzlaff.
3. Primære kilder til artiklen er Andrew Uffindell: *Great Generals of the Napoleonic Wars and the battles 1805-1815*, London 2007, og Adam Zamoyski: *1812. Napoleon's fatal march on Moscow*, London 2005.
4. Adam Zamoyski 2005, side 246.
5. Redan (a French word for "projection", "salient") is a term related to fortifications. It is a work in a V-shaped salient angle toward an expected attack. It can be made from earthworks or other material. The redan developed from the lunette, originally a half-moon-shaped outwork; with shorter flanks it became a redan. The Russians used redans on their left at the Battle of Borodino against Napoleon. A small redan whose faces make an obtuse angle with a vertex towards enemy is called flèche, an arrow in French. The Bagration flèches were three redans backwards in echelon. The Shevardino Redoubt (another redan) was erected as an early warning post a mile in front of the Bagration flèches.
6. Adam Zamoyski 2005, side 253.
7. Andrew Uffindell 2007, side 253.
8. Adam Zamoyski 2005, s. 257.
9. Andrew Uffindell 2007, side 254 f.
10. Adam Zamoyski 2005, side 271.
11. Andrew Uffindell 2007, side. 259.
12. Adam Zamoyski 2005, side 287.

Tilbagetrækning i det barske vinterklima, V. Vereshchagin.

En beskrivelse af Tinghøj, Buddinge og Vangede batterierne, der udgjorde den anden forsvarslinje på Nordvestfronten.

Samlet og bearbejdet af Warmi Hansen

Københavns Landbefæstnings nordvestfront lå i et kuperet, men relativt åbent terrain strækkende sig over en ca. 5,5 km lang bue mellem Husumenceinten og Gentofte sø. Fronten omfattede en ydre fortrække bestående af Gladsaxe-, Bagsværd- og Lyngbyforter, samt en bagved liggende batterirække af Tinghøj-, Buddinge- og Vangede batterier, som udgjorde den anden forsvarslinje på Nordvestfronten.

Fra Husumenceinten til Tinghøjbatteri er der ca. 2100 m, fra dette til Buddinge-batteri ca. 800 m, fra dette til Vangede batteri ca. 1500 m og fra dette til Gentofte sø ca. 1000 m.

Alle batterierne havde et meget vidt skudfelt. Deres opgave var at støtte de foranværende forter ved at deltage i beskydningen af terrainet både foran og bag disse.

Tinghøj batteri

Batteriet blev opført i tiden 1887 til 1888 som et led i batterilinjien på den nordvestre del af den såkaldte Nordvestfront. Batteriet er delvist nedgravet lige bag toppen af den nordvestre skråning af Tinghøjplateauet ca. 2 km øst for Gladsaxe Fort og ca. 2,5 km sydøst for Bagsværd Fort.

Batteriet kostede uden skyts, men incl. forsvindingstårnene, ca. 240.000 kr. Batteriet, som var åbent og halvmåneformet (lynetteformet), består af en reduit (kasemat) mellem to annexbatterier med en foranliggende tør grav, der var 1-2 m dyb og beplantet med hybentjørn i et 10 m bredt bælte (under Verdenskri-

Batteri-linien på nordvestfronten

gen blev der yderligere trukket pigtråd rundt om alle værkerne). Dets hovedretning var mod nordvest, og det skulle primært beskyde mellemrummene mellem Husumenceinten, Gladsaxefortet og Bagsværdfortet.

Opgaver og bestyknig

Reduiten er en skudsikker kasematbygning i halvanden etage, fra hvilken strubegraven kunne beskydes fra underetagens skydeskår i muren, i de to stældøre og i vinduernes stålskodder; i den øvre etage, skytsetagen, var installeret to forsvindingstårne hvert med 1 stk. 8 mm 10 løbet mitrailleur maskingevær beregnet til nærforsvar og med en skudradius af 2200 meter. Den underste etage indeholdt en vagtstue og rum til

beboelse, køkken, ammunition m.m.

De to annexbatterier bestod af jordvolde med betonbriske til skytset. Det sydvestre, der var 150 meter langt, havde seks betonbriske til 15 cm jernkanoner model 1887 (skudvidde 7600 meter); mens den nordøstre var 100 meter langt og havde fire betonbriske til 12 cm jernkanoner model 1885 (skudvidde 7600 meter).

I det sydvestre annexbatteri var der i den fjerneste hovedtravers bygget et lille forhåndsammunitionsrum, og i fløjtraversen af det nordøstre var der bygget en kikkertstation, der kunne overskue terrainet fra Vestvolden over de foranliggende forter til det nordfor liggende Vangedebatteri. Batteriets ti kanoner blev i fredstid opbevaret på Tøjhuset.

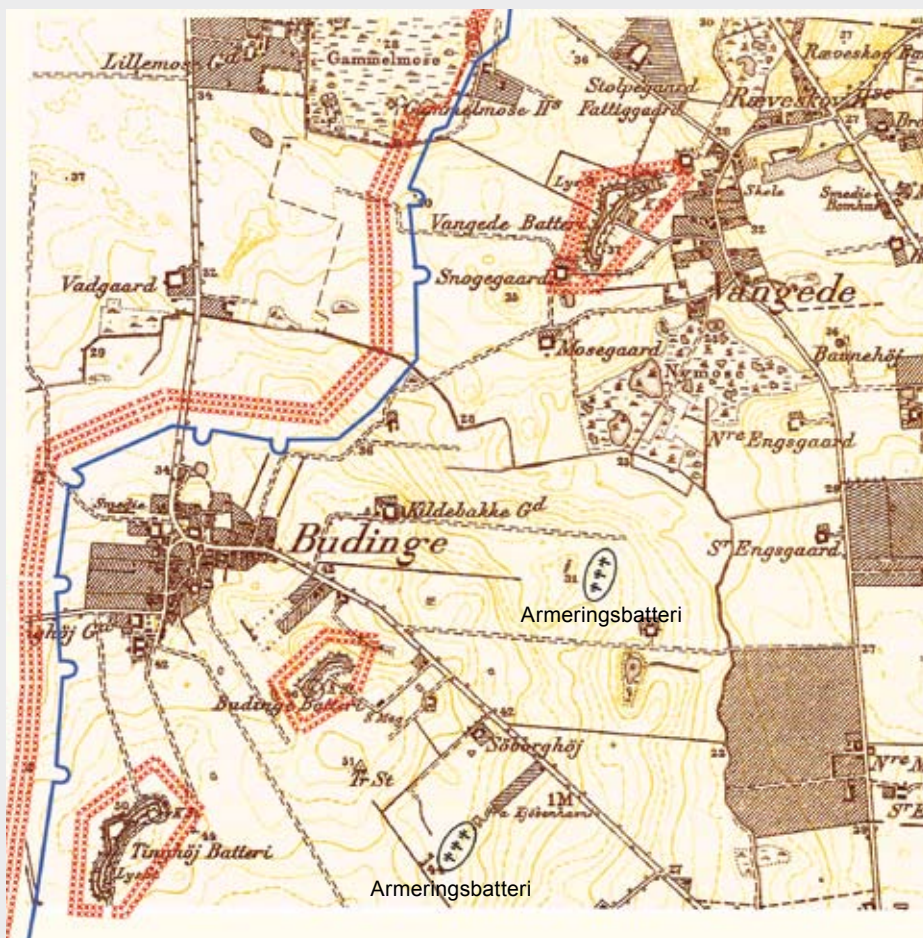
Tinghøjbatteriets strubekaserner var konstrueret i en etage, ca. 6 m høj med bastionært grundrids i struben. Ud til kasematgangen var indrettet fire større mandskasematter samt køkken, depotrum og ammunitionsmagasin. Foto 1980.

Tinghøjbatteriets dobbeltporte med stældøre og skydeskår i strubekasernen, hvor vagtstuen ligger til venstre for indgangen. Foto 1980.

Buddinge-batteriets 12 cm jernkanoner er taget ud af skytsmagasinet, og "bakses" nu på plads på cementbriksene (underlagene) bag hovedvolden. Til højre ses en risbeklædt travers. Foran denne og på brystværnet ses soldater med lyse huer og bukser, det er fodfolk, der hjælper artilleristerne (i drejlsbluser) med de mange klagøringsarbejder. Foto 1914.

Del af batterikæden med Tinghøjbatteri, Buddingebatteri og Vangedebatteri. Udsnit af generalstabens fortrolige kort, ca. 1900. Som kuriosum er jernbanelinien (Hareskovlinien) fjernet på kortet. Det med rødt/blåt markerede er armeringsarbejder (pigtrådsbælter og skyttegrave) 1914-15.

Batteriet var normalt kun i brug i korte perioder om sommeren og i det tidlige efterår i forbindelse med øvelser, indtil Landbefæstningens nedlæggelse i 1920. Under 1. Verdenskrig var batteriet dog konstant bemanded ligesom den øvrige befæstning.

Besætningen var 1 kaptajn (eller premierløjtnant) 4 løjtnanter, 16 underofficerer og 120 underkorporaler og menige (fæstningsartillerikonstabler).

Efter Landbefæstningens nedlæggelse i 1920 blev batteriet desarmert og solgt.

Senere anvendelse

Kasematbygningen og strubegraven benyttes i dag som depotområde for Dyrups farvefabrikker. Dele af forsiden af den søndre batterilinie vold er fjernet, så volden i den sydlige del er meget smal. De nordligste briske er tildækkede og anvendes til blegningsforsøg for farveprøver. Den nordre batterilinie er delvis ødelagt, idet anlæggelsen af Vandtårnsvej og Isbanevej har bevirket, at den østligste ende er fjernet, og dermed er kikkertstationen og flere af bridskene ligeledes blevet fjernet. Den tørre grav er for størstedelen fyldt op. Det af batteriet, der er tilbage, er beskyttet som fortidsminde.

Buddinge batteri

Buddinge batteriet blev opført i tiden 1888 til 1889 som midterste batteri i batterilinen på den nordvestre del af Landbefæstningen. Batteriet er delvis nedgravet i et fremspring på et mindre højdedrag på nordsiden af Tinghøjplateauet umiddelbart sydvest for Buddinge by, ca. 0,8 km nordøst for Tinghøjbatteri og 1,5 km sydvest for Vangedebatteri. Batteriet kostede i 1889 ca. 4.600 "Chr. IX - kroner", i dag svarer det til 90.000 kr.

Konstruktionen

Batteriet var ca. 100 meter langt og var forsynet med seks betonstøbte briske og en kikkertstation (i den sydvestre ende-travers) samt et dybtliggende ammunitionsmagasin og et forhåndsammunitionsmagasin. Under 1. Verdenskrig byggede den første batterichef for egen regning en lille betonstøbt kommandostation. (Se den lille sidehistorie om dette bygningsværk).

Opgaver og bestyknig

Batteriets opgave var sammen med Tinghøjbatteri og Vangedebatteri at holde en fjende på afstand af fortkæden (Glagsøfort, Bagsværdfort og Lyngbyfort). I denne fjernkamp skød batterierne ud over forternes skudvidde. Desuden skulle batteriet assistere forterne i fortkæden med at hindre en fjendtlig indtrængen i mellemrummene mellem forterne, det skulle give forterne ►

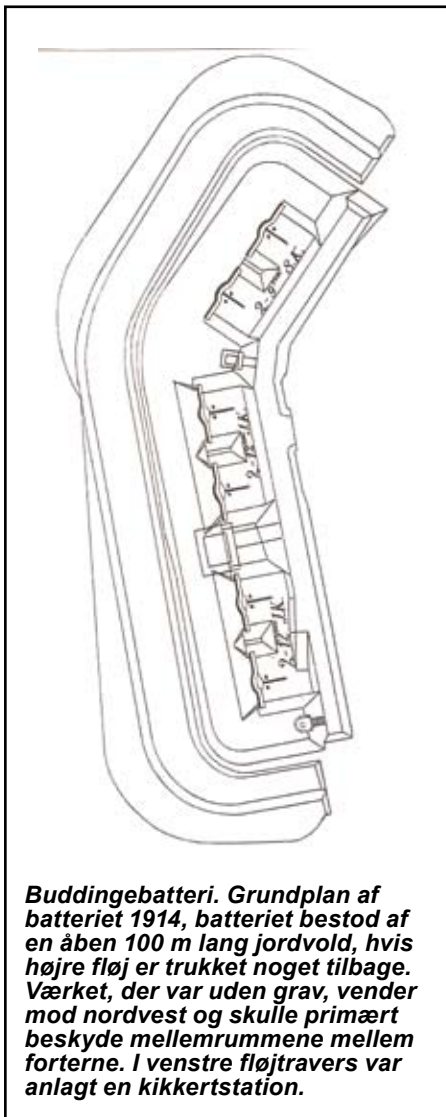
Batteri-linien på nordvestfronten

rygdækning, og det skulle hindre en fjendtlig fremtrængen gennem en slugt, der lå delvis uset mellem Buddingebatteri og Vangedebatteri (her ligger i dag Buddinge Hovedgade).

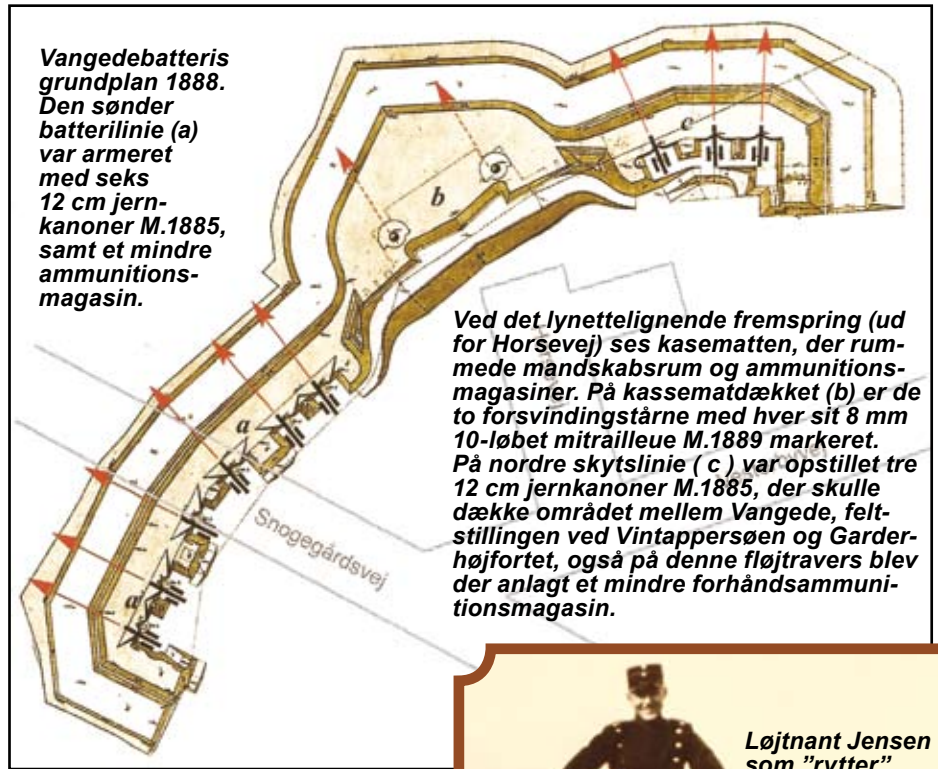
Bestykningen bestod i 1911 af seks 12 cm jernkanoner M. 1885, der i fredstid blev opbevaret i et skytsmagasin 200 meter sydøst for batteriet sammen med skyts og ammunition til de i omegnen projekterede armeringsbatterier. Under sikringsperioden blev to 12 cm kanoner udskiftet med to 9 cm stålskanoner på højre fløjtravers.

Batteriet havde ingen specielle piecer til nærforsvar og havde en besætning, der bestod af 1 (premier)løjtnant af reserven og 1 sekondløjtnant af reserven samt 2 sergenter, 5 korporaler og 46 konstabler.

Batteriet var normalt kun i brug i korte perioder om sommeren og i det tidlige efterår i forbindelse med øvelser indtil Landbefæstningens nedlæggelse i 1920. Batteriets mandskab var indkvarteret i

Buddingebatteri. Grundplan af batteriet 1914, batteriet bestod af en åben 100 m lang jordvold, hvis højre fløj er trukket noget tilbage. Værket, der var uden grav, vender mod nordvest og skulle primært beskyde mellemrummene mellem forterne. I venstre fløjtravers var anlagt en kikkertstation.

Vangedebatteris grundplan 1888. Den sønder batterilinie (a) var armeret med seks 12 cm jernkanoner M.1885, samt et mindre ammunitionsmagasin.

Ved det lynnettelignende fremspring (ud for Hørsevej) ses kasematten, der rummede mandskabsrum og ammunitionsmagasiner. På kassematdækket (b) er de to forsvindingstårne med hver sit 8 mm 10-løbet mitrailleur M.1889 markeret. På nordre skytslinie (c) var opstillet tre 12 cm jernkanoner M.1885, der skulle dække området mellem Vangede, feltstillingen ved Vintappersøen og Garderhøjfortet, også på denne fløjtravers blev der anlagt et mindre forhåndsamunitionsmagasin.

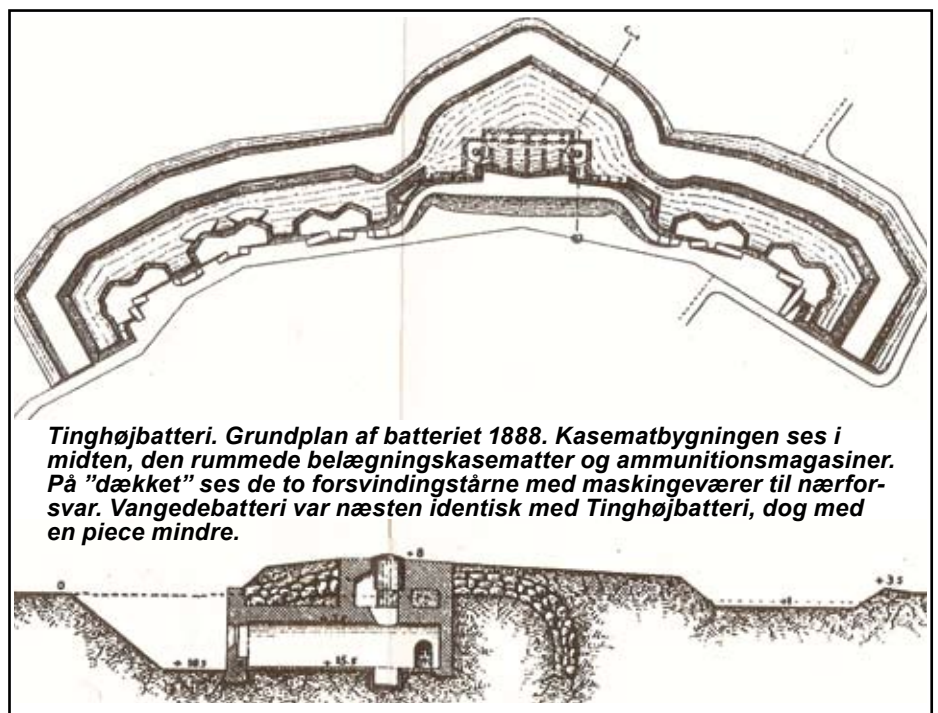
telte. Under 1. verdenskrig var det dog konstant bemandedt ligesom den øvrige befæstning. Efter nedlæggelsen blev batteriet desarmeret og solgt.

Senere anvendelse

Efter nedlæggelsen blev batteriet overdraget til "Den danske Gradmåling" under Geodætisk Institut, som benyttede det til værksteds- og garageområde. Området overgik senere til Kort- og Matrikelstyrelsen, og det blev i 2007 solgt til en privat person. Batteriet er delvis beskyttet som fortidsminde. Det ligger for enden af G. Esmanns Allé.

Løjtnant Jensen som "rytter" på en 12 cm jernkanon, M. 1885 i voldlavet på Vangedebatteri.

Tinghøjbatteri. Grundplan af batteriet 1888. Kasematbygningen ses i midten, den rummede belægningskasematter og ammunitionsmagasiner. På "dækket" ses de to forsvindingstårne med maskingeværer til nærforsvar. Vangedebatteri var næsten identisk med Tinghøjbatteri, dog med en piece mindre.

Nedgangen til kommandostationen på Buddingebatteri, i færdig stand 1914.

Kommandostationen på Buddinge batteri 1914

Da Buddinge batteri den 1. august 1914 bemandedes, armeredes og gjordes krigsklar, sammen med Københavns øvrige befæstningsanlæg, fandtes der ikke eet overdækket rum udover et ammunitionsmagasin. Batteriets officerer – en to- og enstjernet reserveløjtnant, hvoraf den ene var arkitekt, gik på eget initiativ straks i gang med at indbygge en betonneret kommandostation i en af traverserne.

Cement og tømmer købte de for egen regning i den nærliggende købmandshandel, de indkaldte konstabler* udgjorde arbejdskraften og på få dage øgedes batteriets modstandskraft med en skudsikker kommandostation med telefon, lys, varme, ly og læ samt bordplads til ildledning. Det lykkedes aldrig reserveofficererne at få refunderet deres udlæg (168,- "1914-kroner" = 2 løjtnantsmånedslønninger). De havde nemlig ikke indhentet ministeriets tilladelse til dette "fæstningsbyggeri", og så havde

de uanset den øjeblikkelige krigsfare brugt cement(!), hvad der udtrykkeligt var forbudt iflg. forsvarsforliget af 1894 mellem Venstre og Højre, hvorefter Københavns Landbefæstning ikke måtte øges i styrke, bl. a. ved anvendelse af dette modstandsdygtige produkt.

Endelig havde de, uden tilladelse, taget fotografier i befæstningsområdet (vedlagt indstillingen til ministeriet). Det sidste vil efterverdenen takke dem specielt for! Billederne, der her er gengivet, hører nu hjemme i Københavns Befæstnings historie. Forbrydelsen var for resten fuldkommen: i pagt med god fæstningsbyggeskik indmurede den regerende Konges navnetal over kassematindgangen. Der sidder det endnu, efter at Geodætisk Institut forlængst har taget batteriet i brug som målestation, og sløjfet de fleste minder om stedets fortid.

*Konstabel var indtil 1945 en 150-årig betegnelse for en menig artillerist i felt-, fæstnings- og kystartilleriet, eller i Den kgl. Marine, hvorfra betegnelsen oprindeligt hentedes til brug i hæren.

Kilde: Den danske reserveofficer 1842-1967

Batteriets to løjtnanter, Heje og Riis indtager frokosten i den nybyggede kommandostation. Foto 1914.

Det indvendige af batteriets kommandostation med telefoncentral. Foto 1914.

Vangede batteri

Vangede batteri blev opført i 1887-1888 og havde til opgave at forsvare den nordvestlige del af Landbefæstningen.

Det ville sige, at det skulle beskyde områderne foran Bagsværd og Lyngby Forter. Det skulle også hindre en indtrængen mellem forterne og beskyde en evt. indtrængende fjende bagved forterne.

Batteriet er delvis nedgravet i et højdedrag umiddelbart vest for Vangede by, i en afstand af ca. 2 km sydøst for Lyngbyfort og ca. 2 km sydsydvest for Garderhøjfortet.

Det var et ca. 300 meter langt åbent, halvmåneformet batterianlæg med en foranliggende tør grav. Anlægget bestod af to batterilinieer. Den søndre med seks betonbriske og et mindre forhåndsammonitionsmagasin, og den nordre med tre betonbriske og et mindre forhåndsammonitionsmagasin. Omtrent på midten af volden er brystværnet udvidet, således at der dannes et lynetlignende frem-spring, hvor batterilinieerne adskilles af en kasematbygning, der indeholdt ammunitionsmagasiner og belægningsstuer for mandskabet. Bygningen havde også to pansertårne i dækket. Anlægget var næsten magen til Tinghøjbatteri.

Opgaver og bestykning

Batteriet havde på den nordre batterilinie en kikkertstation, som kunne overskue området fra Tinghøj batteriet, hen over fortrækken og frem til Garderhøjfortet. Den søndre batterilinie skulle armeres med seks 12 cm jernkanoner, M. 1885 og den nordre med tre tilsvarende kanoner, desuden var der på dækket af kasematbygningen to forsvindingstårne i panserkupler, hver med en 8mm 10-løbet mitrailleuser, M. 1889. De kunne betryge den tørre voldgrav samt fortterrænet foran batterierne. Batteriets kanoner kunne beskyde fjenden mere end 7 km fra batterilinen, og de blev i fredstid opbevaret på Tøjhuset.

Bemandingen bestod af en mobiliseringsstyrke på 1 kaptajn (eller premierløjtnant), 13 underofficerer og 100 menige (fæstningsartillerikonstabler). Batteriet blev som de øvrige batterier nedlagt i 1920.

Senere anvendelse

Kun en del af anlægget er bevaret. Den nordre batterilinie og den tilhørende grav er næsten intakt. Kasematbygningen ligger tildækket under plænen syd herfor. Af den søndre batterilinie ses kun en lille jordhøj med en nedgang til forhåndsammonitionsmagasinet. Det ligger på en privat grund på sydsiden af Snogegårdsvej. Den nordre batterilinie og den tildækkede kasematbygning ligger i et lille offentligt anlæg for enden af Horsevej, ejet og fredet af Gentofte kommune.

Volontaires de Schomberg

Oprindelse

Den 30. marts 1743 oprettede marskal Armenius-Maurice, Comte de Saxe et frikorps, som han kaldte Volontaires de Saxe. Det var et ridende lansener regiment efter polsk forbillede. Det bestod af 6 brigader à 160 mand. De 80 (første geled) var lansenebevæbnede, og andet geled var tjenere for disse, udrustet som dragoner. Der blev ikke sparet på hverken orientalske uniformer eller udrustning. Også de tjenstgørende var noget specielle. Som regimentskommandør ansatte marskal de Saxe ritmester Babac, som blev forfremmet til oberstløjtnant. Marskal de Saxe skrev selv, at "det er vist første gang, at vores Mest Kristelige Majestæt (Roi Très-Chrétien) har haft en muslim som oberstløjtnant". Første brigade blev rekrutteret blandt frie negre i Frankrig, og for at tydeliggøre det, red de på hvide heste. Det lykkedes at hverve 78 sorte. De spredte i øvrigt panik blandt de andre regimenter, hvor soldaterne troede, der var tale om undslupne, bevæbnede slaver.

Regimentet deltog i østrigske arvefølgekrig i felttoget til Bayern 1743-44, og i Flandern indtil freden i Aachen (Aix-La-Chapelle). Her deltog de i slagene ved Fontenoy, Raucoux og Lawfeld.

Efter marskallens død i 1750 blev de eksotiske lansenerer (især de sorte) nedlagt, og frikorpset udrustet som et dragonregiment (hvad andet geled også havde været tidligere). De sorte blev anvendt som paukeslagere i andre regimenter – noget af en degradering!

Frikorpsets organisation

Ved prøjsiske syvårskrigen udbrud i 1756 er frikorpsets chef Gottlieb-Louis, Comte de Schomberg, og regimentet kaldes derfor Volontaires de Schomberg. Regimentet består af følgende:

Stab: 1 marechal de camp (oberst), 1 oberstløjtnant, 1 major og 1 aidemajor. Obersten havde ikke sin egen brigade (kompagni).

Understab: 1 auditor, 1 feltpræst, 1 kirurgisk overlæge, 1 fourer (sergent), 1 prévôt (gendarm), 1 paukeslager og et antal træblæsere, 1 tømrmester og et antal tømrere.

John Mollo's tegning af en dragon fra Regiment Schomberg og en husar fra Regiment Royal-Nassau.

Frikorpset, der blev forbillede for de franske dragoner

Af Ole Thureholm

Volontaires de Schomberg, som forfatteren har malet dem. Bemærk 1. brigade på skimler på regimentets højre fløj.

6 brigader à 5 officerer og 60 mand. 1 ritmester (capitaine), 1 sekondritmester (capitaine en second), 1 premierløjtnant og en sekondløjtnant, 1 sergent, 4 brigaderer (korporaler) og 4 underbrigaderer (underkorporaler), 1 trompeter samt 51 menige (med titel af "frivillig"). Bemærk, at sergenten er talt med blandt officererne! Desuden havde hver brigade en feltskærer, en sadelmager og en beslagsmed.

Den 1. februar 1762 ændres de 6 brigader til 3 eskadroner, og 1. april 1762 øges antallet af eskadroner til 4. Hver eskadron består nu af 4 kompagnier, hver med 4 officerer, 2 underofficerer, 1 trompeter og 37 menige. I alt 64 officerer og 640 mand ekskl. staben. Regimentet skifter navn til Dragons de Schomberg og bliver dragonregiment nr. 17. De 16 andre regimenter får besked på at ændre uniformering, så de ligner Schombergs dragoner. Hidtil havde de båret røde uniformer med trekantede hatte. Den nye uniformering bevares med få ændringer, indtil Napoleonstiden er slut.

Deltagelse i prøjsiske syvårskrig

Regimentet deltager i slagene ved Hastenbeck, Krefeld, Bergen, Minden, Korbach, Warburg, Villingshausen, Grebenstein og Johannisberg under regimentskommandøren Comte de Donnezan.

Grev Schomberg bliver i 1762 forfremmet til generalmajor (Maréchal de Camp).

Uniformerne

Det mest bemærkelsesværdige ved uniformeringen er hjelmen, som frikorpset har båret fra starten.

Det er en messinghjelme med hestehale fastgjort til kammen. Hestehalernes farve følger brigadefarven: 1. hvid, 2. rød, 3. gul, 4. blå, 5. grøn og 6. sort. Omkring den nederste del af hjelmen en såkaldt turban, som i virkeligheden er et stykke sælskind. Uhlanerne havde båret en egentlig turban. Hjelmen har hverken skygge eller schupper.

Hjelmen bliver direkte kaldt for den schombergske hjelm, da den beordres indført i de andre dragonregimenter. Mandskabet var i øvrigt så glade for denne hjelm, at de bar den overalt. Det krævede en betydelig indsats fra officerernes side at få mandskabet til at aftage hjelmen under gudstjenester (som muslimerne ikke var fritaget for at deltage i).

Uniformsfrakken er grøn med rød krave, rabatter, ærmeopslag og frakkeskøder. På venstre skulder en rød skulderstrop, på højre skulder en rød fangsnor. Fangsnoren bliver i 1757 erstattet af en rød frynsepaulet. Der bæres messingknapper; 8 på hver rabat anbragt parvis, 3 lodret på ærmeopslaget, 3 vandret ved hver lomme, og 2 i ryggen. Der bæres sort halsbind under kraven. Vesten er læderbrun med dobbelt rød kantstribе. Bukser og handsker ligeledes læderbrune. Sorte sko og sorte, olierede lædergamacher.

Dragonerne bar en kort musket uden ladestok, og altid med bajonetten påsat. Desuden bar de en let krummet sabel med messingfæste i en sort læderskede med messingsko.

Kilderne er meget uenige om resten af udrustningen. Marbot viser et hvidt bandoler over venstre skulder til at bære musketten i. Knötel viser et læderbrunt krydsbandoler, hvor bandoleret over venstre skulder bærer en læderbrun patrontaske med to indvendige kanter i samme farve.

Volontaires de Schomberg

Knötels tegninger af dragoner fra Volontaires de Schomberg (de to til venstre) og uhlan fra Volontaires de Saxe (til højre). Det kan undre, at Knötel har valgt at vise en hvid mand i lansener uniformen, når de nu skulle rekrutteres blandt sorte mænd.

Kronoskaf angiver hvidt krydsbandoler og rød livrem med patronstaske i rødt læder.

Mollo viser et læderfarvet bandoler over venstre skulder. Cranz tegner af efter Knötel, men viser også en læderbrun livrem med åbent messingspænde. Funcken viser læderbrunt bandoler over venstre skulder samt en rød livrem. Et maleri af marskal de Saxe med en uhlan og en dragon i baggrunden viser marskallen med gyldent krydsbandoler, hvor sablen er anbragt i bandoleret over højre skulder. Til gengæld bærer dragonen slet intet bandoler.

Logisk set har de i hvert fald indledningsvis kun haft et bandoler over venstre skulder. Dette bandoler må have haft en patronstaske og sandsynligvis også en messingkarabinhage til at holde musketten, når sablen skulle bruges. Det er skulderstroppen på venstre skulder, der har fastholdt dette bandoler. På højre skulder var der kun en fangsnor, som ikke støtter et bandoler. Sablen har så været båret i en livrem. Da den sjældent ses på billeder, har den nok været læderbrun som vesten. Mollo viser da også, at sabelskeden delvis er dækket af det ene frakkeskøde. Det kan ikke lade sig gøre, hvis sablen hænger i et bandoler over højre skulder. Har liv-

remmen været læderbrun, har bandoleret over venstre skulder formodentlig også været læderbrunt, og ligeså patronstasken.

Med indførelse af frynseepaulet på højre skulder er det muligt, at sablen har hængt i et bandoler over højre skulder. I så fald er livremmen sandsynligvis bortfaldet.

Som nævnt var hestene i første brigade skimler, medens der ikke er oplysninger om, at de andre brigader havde særlige hestefarver. Lædertøjet var enten sort eller mørkebrunt. Knötel viser også et rødt bånd med kvast om halsen på hesten, men det har jeg ikke set omtalt eller afbilled andetsteds. Sadel og pistolhylstre (de fleste er enige om, at hver frivillig havde to pistoler) var dækker af et ulveskind. Det blev muligvis senere erstattet af fåreskind, som er noget nemmere at få fat i. En enkelt kilde hævder, at officererne red på leopardskind. Marbots grønne sadeltæppe med orange kant må stå for tegnerens egen regning.

Der er ingen oplysninger om estandarter før 1762. I dette år får hver af de 4 eskadroner en estandart med to spidser. Kronoskaf siger, den ene side var blå med en gylden

kongelig sol i midten, og over denne et rødt bånd med inskriptionen "NEC PLURIBUS IMPAR". Bagsiden rød med Schombergs våbenskjold og et lodret bånd med mottoet "MENTE MAGNIFICAT". Maquetland viser en rød forside med gylden sol. I midten af solen et ansigt, og over solen et sølvbånd med inskriptionen "NEC PLURIBUS IMPAR". Både billede og tekst ses naturligt, når estandarten er sænket til vandret. Ellers er båndet lodret nærmest stangen, og ansigtet i solen ligger ned, med hagen mod spidserne. ■

Kilder

Charles Louis d'Authville des Anourettes: Essai sur le cavalerie tant ancienne que moderne. Grossen Generalstabe: Der Siebenjährige Krieg, Fünfter Band. Liliane and Fred Funcken: The Lace Wars Part 2. René Chartrand: Louis XV's Army (4) Light Troops and Specialists. John Mollo: Uniforms of the Seven Years War 1756-63. Philip Cranz: French Dragoons & Gendarmerie de France of the Seven Years War. Knötel: Uniformenkunde IX Band Nr. 4. A. De Marbot: 1758. Louis XV. Volontaires Étrangers: Volontaire Liégeois; Volontaire de Schomberg. http://de.wikipedia.org/wiki/Volontaires_de_Saxe http://www.kronoskaf.com/syw/index.php?title=Schomberg_Dragons http://praetiritifides.chez.com/Anc_Reg/Images/Personnages/18/Marechal_de_Saxe_03.jpeg [www.maquetland.com/v2/images_articles/17\(22\).jpg](http://www.maquetland.com/v2/images_articles/17(22).jpg)

Sovjetiske Mi-8 Hip helikopter letter fra en kampstilling i bjergene, mens der affyres en raket for at aflede varmesøgende fjendtlige luftværnsmissiler.
Ullstein Bild Harmon

Afghanistans mange krige

Historien viser, at det er stort set umuligt at besejre Afghanistan, som har oplevet tre krige med briterne og en sovjetisk invasion

Danmark sendte de første danske soldater til Afghanistan i 2002, og efter planen skal de sidste danske kampenheder forlade landet ved udgangen af 2014. Krigen er særlig interessant, fordi Danmark i mere end et tiår har været en aktivt krigsførende nation.

Krigen i Afghanistan kan imidlertid ikke kun forstås inden for sine egne rammer, nemlig kampen mod den internationale terrorisme, der udsprang fra angrebet på New York og Pentagon i 2001. Den nuværende krig trækker tråde tilbage til tidligere krige, hvor stormagterne Storbritannien og Sovjetunionen har forsøgt at få herredømmet over den rebelske befolkning og i uvejsomme bjerglandskab.

Militærhistorikere vil senere kunne analysere krigen, idet Danmarks engagement for historikere vil repræsentere et samlet forløb med en begyndelse og en slutning. Statens Forsvarshistoriske Museum har taget hul på opgaven allerede nu med formidlingen af "Den fjerne krig" med en udstilling, en hjemmeside og denne antologi.

Tre afsnit i bogen skal fremhæves til den, der vil forstå den historiske udvikling, som ligger til grund for vor tids krig i Afghanistan.

Kjeld Hald Galster skriver om de tre anglo-afghanske krige, som fandt sted i 1839-42, 1878-80 og 1919. Det var varetagelsen af britiske handels- og sikkerhedsinteresser i Indien, der førte til de tre krige. Årsagen til de tre krige var

Britiske soldater i Ghazni under Første Anglo-afghanske Krig. Tegnet af W. Taylor, National Army Museum, London.

således ikke britiske interesser i selve Afghanistan.

Krigene påførte briterne store omkostninger og betydelige tab i såvel personel som materiel, og de skabte grobund for et stadig voksende antibritisk – siden udvidet til et antivestligt – had i en stor del af den afghanske befolkning.

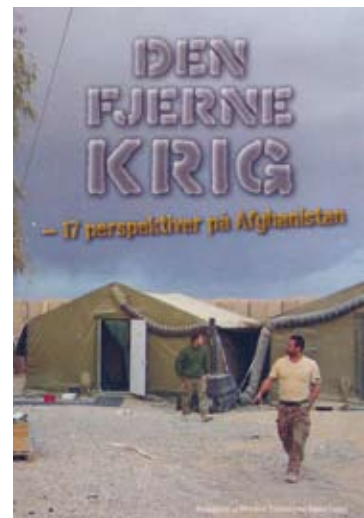
Modernisering og terror

En værdifuld indførelse i Afghanistans historie får man også i et afsnit om Sovjetunionen i Afghanistan 1979-89, skrevet af Jonathan Reinhardt og Niels Bo Poulsen. Den sovjetiske besættelse af landet resulterede i enorme tabstal. En langsigtet følgevirkning af krigen var Afghanistans nye rolle som internationalt helle for fundamentalistiske terrorgrupper.

Med den russiske invasion i Afghanistan og i de efterfølgende år, hvor modstanden mod besættelsen tog til i styrke, flygtede flere og flere afghanere fra deres hjem. Langt den overvejende del af flygtningene tog til Pakistan, og her krydsede de grænsen mellem Afghanistan og Pakistan, som i sig selv var – og er – en kilde til uro. Thomas Theis Nielsen trækker trådene tilbage til grænseaftalen i 1893 mellem Britisk Indien og Afghanistan, som med den såkaldte Durand-linje delte grænseområdet Pashtunistan i to dele.

Til de britiske og sovjetiske krige skal føjes det fejlslagne forsøg på at modernisere Afghanistan i årene mellem de to verdenskrige. Landets ledelse nåede langt for at modernisere landet i stil med Tyrkiet. Begyndende kvindefrigørelse, indførelse af europæisk klædedragt, moderne verdslig uddannelse, en voksende industrialisering var vigtige elementer i moderniseringen, som Asta Olesen skriver levende om, men især Sovjet-besættelsen medførte, at Taleban-bevægelsen som ny aktør erobrede magten i størstedelen af landet, hvilket førte til international isolation og et religiøst diktatur. I det sene efterår 2001 indledte USA så et militært angreb rettet direkte mod al-Qaedas ledelse og deres forskellige lejre i Afghanistan.

Bogen giver en god indsigt i den nuværende krig, men ikke mindst en god forståelse for den historiske udvikling, der har skabt grobunden for konflikten i dag. ■

Morten Tinning og Signe Lund (red.): Den fjerne krig. 17 perspektiver på Afghanistan. Statens Forsvarshistoriske Museum 2011. 383 sider. 299 kr.

Mødekalender 2013

Dansk Militærhistorisk Selskab

uniformer. Disse uniformstyper og deres forskelligheder vil blive gennemgået og der vil blive vist billeder af disse. Det er en spændende og uopdyrket periode i dansk militærhistorie og flere bøger om emnet er på markedet eller er på vej.

Lørdag den 8. juni

Besøg på direktør Falcks slot Egholm ved Kirke Hyllinge med den store våben- og uniformssamling

Museet har en stor våben- og uniforms-samling. Museet er startet i 1990 og udstillingen rummer i dag en helt unik samling af våben fra 1600 tallet op til 2. Verdenskrig, der er over 600 skydevåben og mere end 100 mannequiner. Udstillingen omfatter et helt afsnit om 2. Verdenskrig med tyske, engelske og amerikanske soldater. Endvidere kan man se nedkastningscontainere med indhold. Museet rummer ligeledes en pæn samling af western sadler med mere.

Gennemgangen vil tage ca. 2 timer og bagefter serveres kaffe.

Det vil koste omkring 100 kr. pr. deltager. Vi vil prøve at arrangere samkørsel, så de uden bil også kan være med. Kl. 13 mødes vi ellers på adressen EGHOLM SLOT, Trehøjevej 45, 4070 Kirke Hyllinge.

Onsdag den 14. august

Hyggemøde

Vi starter efter sommerferien med at sludre om feriens gode oplevelser, som du har lyst til at dele med ligesindede. Det kan være spændende nyanskaffelser i form af figurer eller lignende, interessante museumsbesøg, historiske byer og slagmarker, eller andet som kan have generel interesse. Du er meget velkommen til at tage dine billeder med, gerne elektronisk, så de kan vises på en skærm ledsaget af et kort indlæg med dine kommentarer.

Onsdag den 4. september

70-året for 29. august

Direktør Poul Lynggaard, tidligere formand for Frihedsmuseets Venner, fortæller om begivenhederne den 29. august 1943, hvor sammenstødet mellem den tyske besættelsesmagt og det danske militær var andet end flådens sænkning. Selv husker han begivenhederne omkring Næstved Kasserne for 70 år siden.

Onsdag den 2. januar

Barn i KZ-lejren "Theresienstadt"

Skræddermester Poul Brandt blev 7 år gammel sammen med sin far taget af Gestapo under et flugtforsøg til Sverige for at undslippe jødeforfølgelserne i oktober 1943. De blev begge deporteret til Theresienstadt, hvor de sad til 15. april 1945, hvorefter de kom hjem med De hvide Busser.

Onsdag den 6. februar

Svend E. Albrethsen fortæller om Slaget om Royan – en fransk "sejr" i den 11. time.

Den 5. januar 1945 kastede 337 Lancaster-bombefly 1576 tons sprængbomber og 13 tons brandbomber over den lille sydfranske badeby Royan ved Gironde-flodens munding. Bombeangrebet - der stort set udraderede byen - kostede mellem 400-2.000 civile franskmænd og 47 tyske soldater livet.

Et af de få steder, der ikke blev ødelagt under angrebet, var det tyske hovedkvarter for Seekommandant Gascogne, der lå i den vestlige udkant af Royan, og som var det eneste objekt af egentlig militær betydning. Bombardementet var formentlig oprindeligt tænkt som indledning til nedkæmpelsen af Festung Gironde, men der skulle komme til at gå mere end tre måneder før det planlagte angreb fandt sted.

Foredraget vil belyse begivenhederne i forbindelse med oprettelsen og nedkæmpelsen af den sydligste af de tyske Atlant-fæstninger Festung Gironde, der i løbet af efteråret 1944 blev indsluttet af de allierede.

Onsdag den 6. marts

Uniformer og udstyr fra hellenistiske hære (4.-1. årh. f.Kr.)

Rasmus Wichmann, omviser på Koldkrigsmuseum Stevnsvort og skribent, fortæller om arbejdet med at rekonstruere uniformer og udstyr fra hellenistiske hære (4.-1. årh. f. Kr.) - om fund, gætværk, sandsynlighed og sjov. Inden aftenen er omme, vil tilhørerne have hørt mere om museumskataloger, specialbiblioteker, steler, urner og statuer end de måske havde håbet på!

Onsdag den 3. april

Generalforsamling kl. 19.30 i Rødovregaard

Dagsorden i henhold til vedtægterne. Efter børsen er der generalforsamling. Til børsen opfordres medlemmerne til at sætte effekter til salg. Børsen starter kl. 18.15, og alle er velkomne til at medbringe og sælge, hvad de har på reoler og hylder hjemme. Her er muligheden for at kombinere en rask oprydning af alt det, du har mistet interessen for med ny køb.

Listen over effekter til dagens anvisningssalg vil kunne ses på hjemmesiden 14 dage før anvisningssalget.

Medlemmer, der ikke kan være til stede, kan aftale med et tilstedeværende medlem, at denne byder på den fraværendes vegne, eller der kan fremsendes et skriftligt bud til Christian Raun, Carl Bernhards Vej 17, 3.th. 1817 Frederiksberg C telefon 26 82 08 22 eller e-mail: christian@raun.dk. Eventuelle bud skal være fremme senest dagen før anvisningssalget kl. 16.00.

Onsdag den 8. maj

Danske uniformer i perioden omkring 1. Verdenskrig. Ved Bert Hansen

Billedet på en dansk soldat i denne periode viser en mørkeblå jakke og lyseblå benklæder med forskellige huer, mærker og tal. Dog har der i samme periode været både grågrønne såvel som lysegrå

Alle **onsdagsmøder** åbner kl. 18.15, og de annoncerede programpunkter (foredrag eller andet) starter kl. 19.30.

Med mindre andet er angivet, finder medlemsmøderne sted på **Rødovregaard, Kirkesvinget 1, Rødovre.**

Onsdag den 2. oktober

Næstved som garnisonsby

Arkivar Rasmus Nielsen fra Næstvedarkiverne fortæller om Næstved, først som hjemsted for 4. dragonregiment til 1923 og senere for Husarregimentet. Foredraget er ledsaget af gamle filmklip både om Dragonerne og Husarerne.

Onsdag den 6. november

Ubesat.

Lørdag den 7. december

Selskabets julemøde med årskonkurrence kl. 18.30 på Rødovregaard

Af hensyn til bestilling af smørrebrød m.v. bedes deltagere senest den 20. november tilmelde sig hos: Aksel Willumsen, tlf. 32 54 01 77, E-mail: aksel@corfitz.com.

Selskabets medlemmer opfordres til at invitere ægtefælle/samlever samt børn og børnebørn med til det populære arrangement.

Mellem kl. 17.30 og 18.30 er der indskrivning og opstilling til konkurrencen. Kl. 19.15 starter mødet med præsidentens velkomst, smørrebrød, øl, vin og vand. Hertil kommer julehygge, kaffe og kage. Pris for deltagelse er kr. 125 for voksne og kr. 50 for børn under 15 år.

Søndag den 29. september

Befæstnings Dag

Dansk Militærhistorisk Selskabs 1914-gruppe deltager i aktiviteterne i og ved Artillerimagasinet på Vestvolden for enden af Rødovre Parkvej kl. 10-16.

Årskonkurrencen 2012

Der er følgende 6 kategorier i årskonkurrencen:

- 1) **Legetøjsfigurer** (alle størrelser).
- 2) **Enkeltpiger /rytterfigurer op til 65mm** (runde – flade).
- 3) **Enkeltpiger/rytterfigurer over 65mm** (runde – flade).
- 4) **Figurgrupper/vignetter** (max. 4 figurer, alle størrelser, runde og flade).
- 5) **Dioramaer og opstillinger.**
- 6) **Fra det hjemlige skatkammer.**

Figurkategorierne

Betingelserne for at deltage i figurkonkurrencerne er, at alle figurerne i gruppe 1-5 er bearbejdet af udstilleren. Det kan være modellering, transformering/konvertering og bemaling, mv.

Fra det hjemlige skatkammer

Alt hvad der ikke falder ind under ovenstående kategorier, kan tilmeldes her. Det udstillede skal dog have en militærhistorisk eller figurmæssig forbindelse. Det kan være tegninger, publikationer, memorabilia, medaljer osv. Der er kun to betingelser: Det udstillede skal være fra før 1985, og der skal være gjort en særlig indsats for at fremstille eller samle det udstillede.

Best in Show

Overordnet præmie til den udstillingsgenstand af alle, som får flest stemmer.

Præmierne

Præmierne er som altid vinderdiplomer, vin og det flotte skjold til "Best in Show".

Uden for konkurrence

For dem som bare har lyst til at udstille hvad som helst af figurmæssigt eller militærhistorisk tilsnit uden at deltage i konkurrencen.

Chakoten

Dansk Militærhistorisk Selskab

Protoktor

Hans Kongelige Højhed
Prins Joachim

Bestyrelse

Præsident

Hans Chr. Wolter
Viovej 36, 3500 Værløse
Tlf. 4448 4342
bhwolter@gmail.com

Vicepræsident

Christian Raun
Tlf. 3331 2122
c.raun@webspeed.dk

Kasserer, adresser og adresseændringer

Inge Hansen
Tlf. 8842 9055
ingewarmi@pbhome.dk

Anvisningssalg

Aksel Willumsen
Tlf. 3254 0177
aksel@corfitz.com

Indmeldelse

Claus Mogensen
Tlf. 4817 2681
editor@it.dk

Selskabets hjemmeside
www.chakoten.dk

Tidsskriftet Chakoten

Tidsskriftet udkommer 4 gange årligt og udgives af Dansk Militærhistorisk Selskab

Redaktion

Ansvarshavende redaktør
Henrik Denman
Skovbovængets Allé 28
4000 Roskilde
Tlf. 4632 5352
henrik.denman@mail.dk

Billedredaktør
Claus Mogensen
editor@it.dk

Layout

Finn Hillmose
hillmose@mail.dk

Abonnement

Når man melder sig ind i Selskabet, er abonnement inkluderet. Kontingent for 2012 er kr. 375,00
Bank reg. nr. 1551 konto 655-4873

CVR-nr. 31148448

Tryk

PE Offset & Reklame
6800 Varde

CHAKOTEN 2012
ISSN 0901-4799

**PLASTBYGGESÆT, MILITÆR, FLY, SKIBE,
 FIGURER, SOLDATER, BRITAINS FIGURER,
 STØBEFORME, SILIKONE TIL FORME,
 PU-MASSE, MODELLER-MATERIALER,
 INSTRUMENTER, LIME, MILLIPUT,
 MALING, VALLEJO, HUMBROL, REWELL,
 SPECIALFARVESÆT, TØRBRUSHING,
 UNIFORMER, HUD, CAMOUFLAGE M.V.
 PENSLER, SPRØJTE-SÆT, SPRØJTE-STATION,
 FIGUR- OG DIORAMABASER,
 BØGER, MEN-AT-ARMS, CAMPAIGN M.V.
 PLANCHER, POSTKORT, NYT & ANTIKVARISK,
 MODEL-LANDSKAB, LISTER, Balsa, FINER,
 TRÅD, RØR, METALPLADER, PROFILER,
 EVERGREEN, PLASTPLADER, VÆRKTØJ,
 BORHOLDERE, BOR FRA 0,3 MM,
 HOLDER MED LUP, TÆNGER, NÅLEFILE
 DIAMANTFILE, KNIVE, SCALPELLER M.M.
 MASSER AF MINIATURELØSDELE,
 DUKKEHUSE, ALT TILBEHØR, TAPETER,
 BELYSNING, MØBLER, KLIPPEARK AF
 SLOTTE, HUSE M.V. - PÅKLÆDNINGSDUKKER,
 GLANSBILLEDER, TRÆBYGGESÆT, FLY,
 SKIBE M.M.M.**

TOYSOLDIERS

WWW.MODEL-HOBBY.DK

**FREDERIKSBORGGADE 23
 1360 KØBENHAVN K**

**NÆR VED NØRREPORT METROSTATION
 OG ISRAELS PLADS**

**HUSK AT SE VOR LILLE Udstilling - Hep's galleri - MED FIGURER,
 DIORAMAER, MODELLER OG GENSTANDE FRA FØR OG NU - NÅR I
 BESØGER BUTIKKEN.**

**PÅ GENSYN
 SUSSIE, INGER OG LEIF**

**Åbent: Man-tir-torsdag 11-17.
 Fredag til 17.30. Lørdag 10-13.
 ONSDAG LUKKET
 Tlf/fax: (+45) 33 14 30 10**